Куч — адолатда

Адолат

Ижтимоий-сиёсий ва ҳуқуқий газета

Газета 1995 йил 22 февралдан чиқа бошлаган

2003 йил 20 июнь

№ 23 (414)

ГАЗЕТА ҲАФТАНИНГ ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

Сотувда эркин нархда

Республика Олий Мажлисининг Бюджет, банк ва молия масалалари қўмитасида Республика Марказий банки ҳамда “Банк ахборотномаси” газетаси таҳририяти ҳамкорлигида “Банк сири тўғрисида”ги Қонун лойиҳасининг асосий қоидалари, банклар мижозлари манфаатларини муҳофаза этиш стратегиясини ишлаб чиқишга дахлдор долзарб масалалар муҳокамасига бағишланган давра суҳбати ўтказилди.

- Янги қонун лойиҳасини ишлаб чиқишдан мақсад, аҳолини ижтимоий ҳимоялаш ҳамда банк омонатларига бўлган ишончни мустаҳкамлашдан иборатдир, - деди қўмита раиси ўринбосари Раҳмонқул Каримов. – Қонун лойиҳаси Швейцария,

ҚОНУН ЛОЙИҲАСИ МУҲОКАМАДА

Канада, Германия каби ривожланган хорижий мамлакатлар тажрибаларини ўрганиш натижасида ишлаб чиқилган. Мазкур қонуннинг қабул қилиниши банк сири тоифасига кирган ахборотни олиш, муҳофаза этиш, сақлаш ва тақдим этиш борасида банклар, уларнинг мижозлари учинчи шахслар ўртасидаги муносабатларни тартибга солиб туришнинг объектив зарурати билан тақозо этилмоқда.

Лойиҳада банк сирини ташкил этадиган маълумотларга таъриф берилган. Хусусан, банк сирига мижознинг операциялари, унинг ҳисобварақлари ва омонатлари тўғрисидаги маълумотлар билан бир қаторда, унга хизмат кўрсатиш натижасида олинган маълумотлар, банкда сақланаётган мулк, тузилган битишувлар тўғрисидаги маълумотлар ҳам киритилган. Мутлақо янги нормани ҳам жорий этиш таклиф этилмоқдаки, унга кўра эндиликда бошқа банкнинг мижози тўғрисида банкларга маълум бўлиб қолган маълумотлар ҳам банк сири деб ҳисобланади. Мижознинг исми шарифини ҳам банк сири тоифасига киритиш таклифлари ҳам бор.

Йиғилишда айтилишича, хатлар, телефонлар, ОАВлаpидаги чиқишлар орқали қонун лойиҳасини такомиллаштириш учун тадбиркорлар, банклар мижозлари, чет эллик мутахассислар томонидан анчагина таклифлар берилган. Қонун лойиҳаси хусусида келган таклифларнинг аксариятида банк сирига дахлдор бўлган маълумотларни олиш учун ваколати бўлган шахслар ва давлат органларининг доираси аниқ белгиланмаганлиги таъкидланган. Давра суҳбатида лойиҳани такомиллаштириш юзасидан аниқ таклифлар киритилди.

“Туркистон-пресс”

Ҳамкорлик қирралари

САМАРҚАНД ДАСТУРХОНИДА СИНГАПУР МЎЪЖИЗАСИ

Ўзбекистонда импорт ўрнини босадиган маҳсулотлар ишлаб чиқараётган корхоналар тармоғи кенгаяётганлиги иқтисодиётни ривожлантириш сифат жиҳатидан янги босқичга кўтарилганидан далолатдир. Марказий Осиё ва Ҳамдўстлик мамлакатлари ўртасидаги кўплаб кўрик-танловларнинг мутлақ ғолиби — “Сингапур-Самарқанд” хорижий корхонасининг айни шу йўналишдаги фаолияти эътиборга лойиқдир.

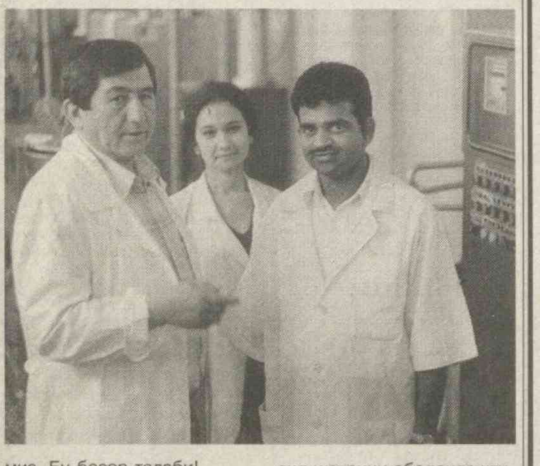

Афсоналар ўлкаси олис Сингапур билан иқтисодий ҳамкорликнинг илк меваси сифатида Самарқандда ташкил этилган бу корхона бозорга чинакам янгиланиш шабботасини олиб кирди. Қисқа фурсатда унинг маҳсулотлари харидорлар ўртасида қўлма-қўл бўлиб кетди. Республикамизнинг барча шаҳар, вилоятларидан ва ҳатто бизга қўшни хорижий мамлакатлардан корхонага буюртмалар туша бошлади.

Рақобат майдонидаги бу ҳайратланарли ютуқ бежиз эмас. Чунки “Сингапур-Самарқанд” хорижий корхонаси фаолиятининг дастлабки куниданоқ, сифатини яхшилаш орқали буюртмачилар талабини бекаму-кўст бажаришга интилиб келмоқда. Шу мақсадда корхона цехлари жаҳонга машҳур “Тетра Пак” фирмасининг энг сўнгги нусхадаги технологиялари, қадоқлаш ускуналари билан жиҳозлантирилганки, бу озиқ-овқат саноатида импорт ўрнини босадиган маҳсулот тайёрлашнинг ғоят кенг имкониятларини яратмоқда.

Бугун корхонада 40 хилдан зиёд музқаймоқ ишлаб чиқарилаётган бўлса, шунинг ҳаммаси халқаро сертификатга лойиқ деб топилган. Буюртмачиларга ҳар ойда 300 тоннагача маҳсулот етказиб берилмоқда. Аҳамиятлиси шундаки, маҳсулот импорт ўрнини босадиган бўлгани, ҳатто экспортга чиқарилаётгани боис валюта маблағларини тежаш ва кўпайтиришга хизмат қилмоқда. Айни пайтда Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Афғонистондаги буюртмачилар билан амал қилаётган шартномалар айни шу йўналишда фойдали бўлаётганлигини таъкидлаш мумкин.

Дунёдаги рақобатбардош, номдор фирмаларда бўлгани сингари Самарқанддаги бу хорижий корхона ҳам маҳсулот харидорлигини таъминлаш учун жуда кўп хизматларни ўз зиммасига олган. Хусусан буюртмачиларга бепул транспорт хизмати кўрсатиш, фирма дўконлари очиш ва уларни мини совутгич ускуналар билан жиҳозлаш, рекламани йўлга қўйиш шулар жумласидандир. Бозор талаблари тезкорлик билан илғаб олинаётгани, менеджерлик, маркетинг соҳалари ўз ишининг билимдонлари қўлига топширилгани боис корхона ҳеч шубҳасиз, рақобатда пешқадамлик қилмоқда. Фақат шу йилнинг ўтган ойлари мобайнида маҳсулотнинг ўндан ортиқ янги турини ишлаб чиқариш ўзлаштирилганлиги ва сертификатланганлиги фикримизнинг далилидир.

Демак ишлаб чиқариш-инсон манфаатлари учун, энг янги технологиялар-бозор рақобати учун деган қоидага бу ерда қатъий амал қилинади.

— Шу боис ҳамдўстлик давлатлари тадбиркорлари ўртасида 2001-2002 йилларда ўтказилган танловда категориясига икки марта ғолиб чиқиб олтин медалларни қўлга киритдик,-дейди “Сингапур-Самарқанд” корхонасининг ижрочи директори Ҳамроқул Қурбонов.— Бу шараф айни чоғда бизга катта масъулият юклайди. Эътибор беринг: маҳсулот тайёрлаш учун қуритилган сутни Янги Зеландиядан, шоколадни Даниядан, кокос ёғини Сингапурдан олиб келаяпмиз. Катта харажатга тушаяпмиз. Ҳолбуки таркибий хомашёларнинг ҳаммасини яқинроқдаги мижозлардан арзонроқ олишимиз ҳам мумкин. Бироқ сифат борасидаги анъанани сақлаб қолиш учун қўшимча ташвишларни маъқул кўраяпмиз. Бу-бозор талаби!

Дарвоқе, корхонани ташкил этиш пайтида вилоят иқтисодиётига 9 миллион АҚШ доллари миқдорида сармоя олиб кирилган эди. Айтиш мумкинки, бу сармоя бугун ҳар жиҳатдан ўзини оқлаб фойда келтирмоқда. Аввало 264 нафар ходим юқори маошли мунтазам иш билан таъминланди. Самарқанд шаҳрини ободонлаштириш билан боғлиқ юмушларга ҳам жамоа сезиларли ҳисса қўшиб келмоқда. Чунончи яқинда шаҳардаги Суғдиёна истироҳат боғини барпо этиш ва болалар спортини ривожлантиришга кўмаклашиш учун 2 миллион сўм маблағ ажратилди. Даромадга яраша буромад деганлари шу-да.

Рақобат майдонидаги соғлом муҳит, иқтисодиётимиздаги барқарор юксалиш хорижий сармоядорлар учун муҳим омил бўлиб хизмат қилмоқда. “Сингапур-Самарқанд” корхонаси бош директори жаноб Кан Сингх Капурнинг таъкидлашича шундай ҳамкорлик озиқ-овқат саноатидаги янги муаммоларни ҳал этишга ёрдам беради.

Зоҳир ТЎРАҚУЛОВ,
“Адолат”нинг ўз мухбири.

Суратларда: 1. Ижрочи директор Ҳамроқул Қурбонов, менеджер Авинаш Самбажи Угали ва ишчи Дилноза Камолова янги режаларни муҳокама этишмоқда. 2. Хорижий корхона қадоқлаш цехи оператори Отабек Аҳмедов. 3. Қадоқловчилар Шоира Эшонқулова ва Виктория Салимова.

Муаллиф олган суратлар.

Партия ҳаёти: тажриба ва самара

СИФАТ УЧУН КУРАШ

Ҳуқуқий-демократик жамиятни барпо этишни сиёсий партияларсиз тасаввур этиб бўлмайди. Аммо биздаги мавжуд сиёсий партиялар фаолиятини бироз сустлиги сир эмас. Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партиясининг баъзи қуйи ташкилотларини ҳам бундан мустасно деб бўлмайди». Сусткашликнинг асосий сабабларидан бири оддий партия аъзолари билан юқори органларни бирлаштириб турувчи ўрта бўғин раҳбарларининг «ёниб ишламаётганлигида», десак хато бўлмайди.

Партиянинг Андижон вилоят Кенгаши бу муаммони 2-3 йил аввал ҳис этиб, ўз вазифасини зўрма-зўраки бажараётган туман, шаҳар партия Кенгашлари биринчи котибларидан воз кечиш ва уларнинг ўрнига муносиб раҳбарларни кўрсатиш йўлидан борди. Ўтган давр мобайнида Қўрғонтепа, Андижон, Шаҳрихон, Марҳамат, Пахтаобод, Хўжаобод, Асака туманлари партия Кенгашларининг биринчи котиблари янгиланиб, уларнинг ўрнига «Адолат» социал-демократик партияси илгари сураётган ғояларни кенг омма орасига олиб кириш, партия сафларини мустаҳкамлаш ва фаоллигини ошириш учун билим ва ғайрати етарли кишилар сайланди.

Натижа ёмон бўлмади. «Адолат» партиясининг вилоятдаги ҳар бир туман ва шаҳрида ўрни борлиги яққол кўзга ташланди. Бу энг аввало партия етакчиларнинг халқ орасига Чўлпон ибораси билан айтганда, қучоқ очиб кириб бораётганлигидадир. Улар хўжалик, муассаса, корхона ва ташкилотларда бўлиб, ҳуқуқий билимларни кенг тарғиб этиш, республикамизнинг ички ва ташқи сиёсати ҳақидаги мулоҳазалар. Ўзбекистон Парламентидаги ислоҳотлар, миллий истиқлол ғояси каби долзарб мавзуларда суҳбатлар, савол-жавоблар ўтказиб боришга жиддий эътибор қаратишмоқда.

Бошланғич ташкилотларда эса партия аъзоларининг сифати учун курашилмоқда. Партияга одам кўпайсин учун қабул қилинганларнинг баҳридан ўтилмоқда. Улар ўзларининг лоқайдликлари билан партия обрўсига путур етказардилар холос. Эндиликда «Адолат» партиясига аъзо бўлиш учун хоҳишнинг ўзи етарли эмас. Бунинг учун меҳнатда ҳам, турмушда ҳам, жамоатчилик ишларида ҳам ижобий томондан ўзини кўрсатган, сиёсий етук инсон бўлиш лозим. Баъзи бошланғич ташкилотларда номзодлар учун синов муддатлари мавжуд. Масалан, «Андижонсувоқава» ишлаб чиқариш бошқармасида муҳандис З.Шокиров раҳбарлигидаги бошланғич ташкилот аъзолари партия ишига садоқатлилиги, фаолликлари билан ажралиб туради. Бу ерда «Адолат» партияси аъзоси деган сўзнинг ўз ўрни ва нуфузи бор. Андижон шаҳар меҳнат биржаси, вилоят Давлат архиви, Шаҳрихондаги 4-академик лицей, Балиқчи туманидаги нотўқима материаллар акциядорлик жамияти, Андижон тумани халқ маорифи бўлими бошланғич партия ташкилотларида ҳам сон эмас, сифатга эътибор қаратилиб, фаолликнинг оширилишига эришилмоқда.

«Андижон нашриёти» очиқ акциядорлик жамиятида ташкилот раҳбари, Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партияси вилоят Кенгашининг биринчи котиби Ҳ.Нўъмонов билан Асака тумани партия Кенгашининг биринчи, котиби Ниёзботир қишлоқ фуқаролар йиғини раиси Раҳимахон Низомутдинованинг суҳбатини устидан чиқиб қолдим. Суҳбат жиддий бўлди. Низомутдинова ўзи раҳбарлик қилаётган кенгаш фаолиятидан ўзи ҳам қониқмаётганлигини айтди. Яна 2-3 ойдан сўнг ташкилот фаолиятида кескин ижобий ўзгаришлар бўлади, дея ишонтирди. Мана шу муддатдан сўнг Низомутдиновадан газета учун интервью олишга келишдик.

Шу кунларда бошланғич партия ташкилотларида Ўзбекистон Республикасининг янги таҳрирдаги «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисида»ги Қонуни лойиҳаси муҳокама қилинмоқда. Партия аъзолари мазкур ҳужжат демократик тамойилларга асосланган ҳолда мукаммал тайёрланганлигини эътироф этмоқдалар. Шу билан бирга лойиҳага ўзгартиришлар киритиш ҳақида ҳам фикр-мулоҳазалар билдирмоқдалар.

Тўлқин СИДДИҚ,
«Адолат» мухбири.

Сариосиё туманини кўпчилик Сурхон воҳасининг Швецарияси дейди. Ҳавоси салқин, жазибадор одамлари теран фикрлайдиган. Обизаранг, Тўполанг, Тожикистондан қуйилиб келаётган Қоратоғ дарёлари сўлим табиатга янада гўзаллик бағишлайди. Тонг еллари экин-тикинлар кокилини тарайди.

Бу туманнинг номланиши ҳам ўзгача. Сариосиё-тегирмон боши. Диққат билан қарайдиган бўлсак бу туман илгаридан вилоятнинг кўрки ва фахри бўлиб келган.

Бу ернинг қариялари дилкаш, иймонли, одамлари меҳнаткаш, ёшлари билимга яккаш. Бободеҳқонлари ишнинг кўзини билишади, чўрткесар, ориятли, меҳмон келса жонини гиргиттон қилувчи. Бир неча йиллардан бери вилоятда пахта тайёрлаш режасини қойилмақом қилиб бажариб келишмоқда. Биргина бу эмас...

Ислоҳот ва самара

САРИОСИЁНИНГ ФАЙЗИ БОР

МАРДУ-МАЙДОН

Бугунги Сариосиё бошқача тус олган. Туман иккига бўлингач унинг номи сақланиб, Узун тумани унга елкадош бўлиб қолди. Лекин одамларининг ўй-қарашлари ўша-ўша. Шунчаки энди улар бир-бирларини ён қўшни деб атайдилар. Аслидачи...

Бир пайтлари Сариосиё маркази посёлка дейиларди. Энди эса шаҳарча дейилмоқда. Буни ҳам ўз сабаблари бор. Ўшанда туманнинг маркази Узун шаҳарчаси бўлиб келган. Бутун бошли маъмурий-маданий, маиший хизмат биноларидан тортиб истироҳат боғини ҳам ўша ерда қуриш кўзда тутилган эди.

Кейинги ўн йил ичида туман маркази чирой очди. Маъмурий-маданий, маиший бинолар кўкка бўй чўзганидан эл мамнун. Уларни тикланишида бош-қош бўлганлар меҳнати ҳурмат билан тилга олинмоқда. Албатта бундай хушбичим бинолар ўз-ўзидан бунёд бўлаётгани йўқ. Нелар бўлаётган бўлса барчасининг замирида туман меҳнаткашларининг пешона тери мужассам. Ҳар бир гапини етти ўлчаб, бир кесиб гапиради. Яхшиси бу ҳақда туман ҳокимининг биринчи муовини Ғулом Самадовнинг ўзидан эшита қолайлик.

— Миришкор деҳқонларимиз катта ҳаётий тажрибага эга,—дейди у. — Қолаверса, туманимиз суптропик иқлимга хос бўлганидан табиатнинг инжиқликларига кўп бора дуч келганмиз. Аммо мард майдонда синалади. Одамларимиз доимо табиат синовларига дош бериб келган. Матонат билан ноқулайликларни енгган. Деҳқончиликдан баракали ҳосил олиш сирлари билан ошно.

Қишлоқ одамларининг турмуш-тарзи ҳамиша эътибор талаб. Турмушимизнинг кўтарилиши эса ишлаб чиқаришдан келган даромад тарозиси билан ўлчанади. Рақамларга мурожаат қиладиган бўлсақ, туманимиз миришкорлари ўтган хўжалик йилида 5441 гектар ерда пахта, 3717 гектар майдонда ғалла етиштирдилар. Ҳар бир гектар ердан етиштирган ғалламиз ўртача 52,8 центнерни ташкил қилган бўлса, жумладан, 3770 гектар сувли майдондан гектар бошига 59,4 центнердан хирмон кўтарилди.

Шунингдек, ўтган йили мавжуд майдонлардан 20 иш кунида 16700 тонналик хирмон тиклаб республикада учинчи бўлиб давлатга пахта сотиш шартномавий режамизни уддалаганмиз. Искандар Диёров номли, «Тоғчиён», Пўлат Ҳидиров номли ширкат хўжаликлари азаматлари ҳосилдорликни 42-43 центнерга етказдилар.

Ҳоким муовинининг гапида жон бор. Соф даромад ҳам шунга яраша бўлган. Туманда қишлоқ хўжалигидан 3015150 минг сўм даромад қилинди. Шундан 200149 минг сўмини соф фойда ташкил этади. Пахтакорларга 775 тонна шрот, 455 тонна шелуха, 400 тонна пахта мойи ишлаб чиқариш нархида тарқатилди. Шу сабабли одамларнинг меҳнатга бўлган муносабати яхшиланиб бормоқда. Миришкор деҳқонларнинг шижоати бу йил янада юксак. Ғаллазору пахтазорларда, боғу-бўстонларда кўтаринки меҳнат авжида.

ЯНГИЛИК ҲАЁТИМИЗ БЕЗАГИ

Бир гал туманда бўлганимизда Ўзбекистон Олий Мажлиси депутати, туман ҳокими Парда Мадиев таълим тизимида билимдон ўқувчиларни кўпайтириш ва аниқлашда янгича мезонларга қўл урилгани ҳақида сўзлаб берган эди.

Хусусан, Ҳокимбобонинг ўзлари бош-қош бўлиб «Зиё» ўқувчи-ёшлар жамғармасини ташкил этишга енг шимарган экан.

Ҳокимбобо бизга маъноли боқиб,-Ёшлар келажагимиз. Келажак биноимизнинг пойдевори ҳозирги кундан мустаҳкам бўлмоғи керак. Шу маънода ўқувчилар билимини синаб, синовларда 1-ўринни олганларга 20 минг, 2-ўринни олганларга 15 минг, 3-ўринни олганга 10 минг сўм стипендиялар жорий қилдик,-деди. Бу ҳақда туман халқ таълими бўлими мудири, «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ўқитувчи» Аҳмад Бобоев ўз қувончларини қуйидагича ҳикоя қилиб берди.

-«Зиё» жамғармаси туман халқ таълими қошида ташкил топган бўлиб, уни иш бошлаганига икки йил бўлаяпти. Жамғарма тумандаги кўплаб корхона, ширкат ҳамда фермер хўжаликларининг тадбиркорлари томонидан қўллаб-қувватланиб келинмоқда. «Тўполангсувомбори», «Сариосиёсувқишлоққурилиш» ҳиссадорлик жамиятлари, хўжалик ҳисобидаги «Сариосиё» корхонаси, «Сариосиё» акциядорлик бирлашмаси, «Шароб», Искандар Диёров номли, Оҳунбобоев номли, «Сўфиён», «Дашнобод» хўжаликлари «Сурхонтелеком» шўъба корхонаси каби жамоалар ҳисобидан бойиб бормоқда.

Жамғарманинг мақсади тумандаги иқтидорли болаларни қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантиришдан иборат. Шу йилнинг февраль ойида тумандаги ўқувчиларнинг билимини аниқлаш, истеъдодлиларини саралаш мақсадида фанлар бўйича тест синови ташкил қилинди. Унда барча мактаб ва гимназия ҳамда мактаб интернатидан 9-10-11- синф ўқувчиларидан иборат 196 нафар бола қатнашди. Хуллас яхши ният билан бошлаган саъй-ҳаракатларимиз самарасини берди. Жумладан Фазилат Шарипова, Фарруҳ Назаров, Шерзод Шоназаровлар туман ўқувчилари орасида билимдонлар деб топилди. 11-синф ўқувчилари Акмал Мўминов, Абдуҳофиз Равшанқулов, Сабоҳат Холмуродовалар бошқаларга нисбатан кўпроқ балл тўплашди.

Фанлар олимпиадасининг 2-босқичининг ибратли жиҳатлари шуниси билан диққатга сазоворки тест синовида ўқувчиларга меҳнати синган заҳматкаш ўқитувчилар ҳам мукофотдан четда қолишмади. 5 нафар ўқитувчига, жумладан 9-ўрта умумтаълим мактабининг физика фани ўқитувчиси Абдужаббор Фаттоев, 20-ўрта мактабнинг химия фани ўқитувчиси Абдуҳалил Бойниёзов, 28-ўрта мактабининг математика муаллимаси Мавлуда Сатторова, 68-ўрта мактаби заҳматкаш мураббийси Ҳайдар Бобокалонов, 32-ўрта мактабдан тарих фани зиёкори Парда Наҳанговларга биттадан гилам мукофот қилинди.

Хуллас олимпиада совриндорлари аниқланди. Биринчи ўрин совриндори 120 минг сўм, иккинчи ўрин соҳиби 90 минг сўм, учинчи ўрин эгаси 50 минг сўм олди.

Ўқувчиларга ажратилган стипендиялар ўқувчиларни илмга бўлган ҳавасини оширади. Ота-оналарнинг оғирини енгил қилишга асқотади. Ахир шунча пулни ўқувчи ойида ойма-ой олиб турса нимаси ёмон. Ҳавас қиладиган жиҳатлари биргина бу эмас, боз устига иқтидорли болаларни излашда ҳамда ўқиш ва ўқитиш самарадорлигини юксалтиришда алоҳида ўрни бор.

СЎНГГИ СЎЗ ЎРНИДА

Хуллас Сариосиёга файз кирган. Унинг иқтисодий тикланишига назар ташлайдиган бўлсак, ҳар бир соҳани жонлантиришда раҳбар ва мутахассисларга алоҳида талабчанлик қаратилган.

Бу йилги баҳорнинг серташвиш келиши, кўплаб майдонларга чигитнинг қайта экилиши, Тўполанг ва Обизаранг дарёларидан ҳайқирган сел балоси туман аҳолисини анча ташвишга солди. Матонат ва мардлик эл бошига ташвиш тушганда билинади. Тумандаги «раҳбарман» деганини кечаси уйқусини бузиб, ўшқириб оқаётган дарё соҳилида тунни тонгга улашди. «Сариосиёсувқурилиши» тресті «Тўполанг-СМЦ» бор техникаларини ҳали Тўполанг, ҳали Обизаранг дарёси ўзанини сел ювиб кетишига қарши курашга сафарбар қилди. Дарё яқинида жойлашган қишлоқлар ва саноат корхоналарига зарар тегмади. Бу савоб ишнинг тепасида ташкилотчи ва тадбиркор раҳбарлар борлигидан эл миннатдор. Шулар соясида бугун мактабу-боғчаларда сариосиёлик болажонлар кўнгиллари тўлиб таълим ва тарбия олмоқда. Демак, туман истиқболи ва тараққиёти ишончли қўлларда.

Турсун МАҲМАДАЛИЕВ,
«Адолат» мухбири.

Шукуҳ

ОМАД ЁР БЎЛСИН!

Бугунги кунда мактабларда битирув имтиҳонлари ҳам тугаб, шаҳодатномаларни олиш фурсати яқинлашмоқда. Барча абитуриентлар олийгоҳларга кириш тараддудини кўрмоқдалар. Ҳис-ҳаяжон, хавотир, баъзиларда эса қатъий ишонч, ақл идрок мужассам. Ўз билимига ишонганлар “мен албатта ўқишга кираман”, дея келажакка комил ишонч билан боқмоқда.

Бу бир жиҳатдан қизиқ: бирор маълумот олиш учун маълум даврни бошдан ўтказиш, эртанинг олими, шоири, ёзувчиси, журналисти, ўқитувчиси, иқтисодчиси бўлиш учун бугун барча абитуриентлар катта тайёргарлик кўрмоқдалар. Улар албатта ўқишлари, билимларини янада оширишлари зарур. Бир сўз билан айтганда, абитуриентлар ўз келажакларини ўзлари ҳал қиладилар. Бу йил абитуриентлар сони ўтган йилдагидан анчагина кўп. Демакки, ёшларнинг ўқишга қизиқиши кучайса кучаймоқдаки, асло пасайгани йўқ.

Буни 1 август куни олий ўқув юртларида ўтказиладиган тест синовлари яна бир карра намоён этади. Ҳар бир абитуриент тест топшириш жараёнини ёдидан асло чиқармайди. Нима бўлганда ҳам тест топширишни минг карра афзаллигини тан оламиз. Катта ёшдагилар авваллари қай тарзда кириш имтиҳонлари топширганликларини яхши биламиз. Икки-уч нафар домлага бир бошдан жавобларни баён қилиб беришнинг ўзи бўлмасди. Ўзидан катталар олдида истиҳола қиладиган қишлоқдан келган қиз ёки йигитнинг аҳволи не кечганини тасаввур қилиш қийин эмас. Тилдан тутилдингми, тамом: домлалардан бири астагина “рўйхат”га қарарди-ю, чўрт кесарди: “йўқ, сиз умуман билмайсиз, яхшиси келгуси йили келақолинг”.

Антиқа аҳвол: бутун бошли абитуриент тақдири ана шу инсонларга топширилган эди. Сизнинг йиғлаб - сиқташларингиз билан ҳеч кимнинг иши йўқ. Қишлоққа қандай қилиб борасиз, уйдагиларга нима дейсиз, бировни қизиқтирмайди. Ҳозир эса умуман ўзгача аҳвол.Тестнинг адолат мезони эканлигига барча ишонч ҳосил қилиб бормоқда. Ахир ўзингизга берилган варақани тегишли тарзда тўлдириб берасизу билим ва савиянгиз етарли бўлса, талабалар сафидан жой оласиз, бу адолат эмасми?

Республикамиз миқёсида ва халқаро фан олимпиадаларида энг юқори ўринни эгаллаган ёшлар эса тест имтиҳонларисиз ўз йўналишлари бўйича ўзлари истаган олийгоҳларга кириш ҳуқуқини қўлга киритадилар. Ўтказилган ушбу фан олимпиадалари келажакда эл-юрт эртаси, унинг тараққиётига ўзининг муносиб ҳиссасини қўша оладиган ўғил-қизларни камолга етказишда ўзига хос аҳамият касб этмоқда. Яқинда Республика Халқ таълим вазирлигида бўлган қабулда Халқ таълими вазири Рисбой Жўраев буни алоҳида эътироф этди. У халқаро олимпиада ғолибларига махсус гувоҳнома ва қимматбаҳо совғаларни топшириб, уларнинг ўқитувчилари ва барча олимпиада иштирокчиларни ҳам самимий қутлади. Шунингдек, математика, информатика, физика, кимё ҳамда биология фанларидан келгусида бўлиб ўтадиган халқаро фан олимпиадаларига ўқувчиларини тайёрлаш мақсадида 10-синф ўқувчилари ўртасидан саралаб олинган энг иқтидорли ёш иштирокчиларга қимматбаҳо совғалар топширилди.

Бир сўз билан айтганда, ёшлар билим чўққиларини забт этиш учун астойдил интилмоқдалар. Биз эса уларга ўз ниятларига етишишларида омад ёр бўлишини тилаб қоламиз.

Шаҳноза ЗОКИРОВА.

Сиёсий партиялар: жаҳонда ва бизда

ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИНИНГ ИНСТИТУТИ

Ҳозирги даврда жаҳоннинг ривожланган мамлакатларида сиёсий партиялар фуқаролик жамиятининг институти сифатида демократик қадриятлардан бирига айланди. Лекин шунга қарамай, ҳар бир сиёсий партия ўзининг жамиятда тутган ўрни, мақсадлари, ташкилий тузилиши ва бошқа жиҳатлари билан бир-бирларидан фарқланадилар.

Сиёсий партиялар ўз ғояси, ташкилий тузилиш принциплари, ижтимоий у ёки бу гуруҳга мансублиги ўз мақсадлари ва вазифаларига кўра бир неча туркумларга бўлинади:

1. Алоҳида табақалар манфаатини ифода этса, мулкдорлар, ишчилар, деҳқонлар ва бошқалар партияси деб аталади.

2. Ижтимоий гуруҳлар ва қатламлар манфаатини ҳимоя қилса, зиёлилар, ишбилармонлар, майда мулкдорлар партияси дейилади.

3. Миллий озодлик ҳаракати туфайли юзага келган партиялар бирданига бир неча синфлар ва ижтимоий гуруҳлар партияси деб аталаши мумкин.

Сиёсий пратиялар ташкилий тузилиши принципларига кўра ҳам бир неча турга бўлинади:

1. Ўз сафларига сиёсатчиларни бирлаштирган ва жамиятнинг имтиёзли доираларига таяниб фаолият олиб борувчи партиялар. Бунга мисол қилиб АҚШдаги Демократлар ва Республикачилар партиясини кўрсатиш мумкин.

2. Фаоллигидан қатъий назар ўз сафларига имкони борича кўпроқ кишиларни жалб қилиш орқали уларнинг аъзолик пайлари ҳисобига сиёсий фаолиятини молиявий жиҳатдан таъминлаб иш олиб борувчи оммавий партиялар.

3. Ички ҳаётини, уни ташкил этиш шаклларини, иш олиб бориш усуллари, низоми ва шулар асосида аъзоларининг ўзини тутишларини белгиловчи қатъий қоидага, зўравонликка-якка ҳукмронликка мойил бўлган партиялар. Бунга коммунистик ва бошқа айрим партияларни мисол қилиш мумкин.

4. Расмий равишда аъзо бўлиш шарт бўлмаган, фақат сайлов компанияларида партия кўрсатган номзодга овоз бериш орқали аъзолик бурчини адо этувчиларни бирлаштирган партиялар.

Сиёсий партиялар давлат ҳокимиятида тутган мавқеларига кўра ошкоравий, ҳукмрон, мухолифий ва яширин ҳолатда мавжуд бўлиши мумкин. Ижтимоий ҳаётда сиёсий партияларнинг асосий бурчлари ва функциялари, биринчидан, ўз тарафдорларининг ижтимоий манфаатлари ва эҳтиёжларини давлат ва вакиллик органлари воситасида ифода этиш, иккинчидан ғоявий қарашлар яратиш, учинчидан, давлат ҳокимияти учун курашиш, уни қўлга олиш ва уни амалга ошириш ёки унда иштирок этиш, тўртинчидан эса ижтимоий тараққиётнинг сиёсий йўналиши концепциясини ишлаб чиқиш ва жамоатчилик фикрини ўз ғояси орқали шакллантиришга интилиш каби фаолиятлардан иборат бўлиши мумкин. Сиёсий партияларнинг давлат ҳокимиятини қўлга киритиш ёки уни амалга ошириш жараёнида дастурий фаолиятлари, ўзаро алоқалари, муносабатлари ва ҳамкорлиги натижасида маълум бир партиявий тизим вужудга келади.

Сиёсий партияларнинг давлат ҳокимиятини шакллантириш ва бошқа сиёсий тизимдаги ўрнининг ўсиб бориши билан уларнинг ҳуқуқий мақомлари ва амал қилиш механизмлари ҳар бир мамлакат учун аҳамият касб этадиган шаклларда рўёбга чиқди. Сиёсий партияларга доир қонунчилик ва қоидалар ҳар бир мамлакат ҳуқуқий манбаларида уларнинг миллий хусусиятларини ҳам ифодалай бошлади. Ҳар бир мамлакат конституция ва қонунлари, конституциявий меъёрлари, ҳукумат декретлари ва қарорлари, конституциявий назорат ҳуқуқига суд ҳокимиятига эга мамлакатларда эса суд қарорлари воситасида сиёсий партиялар фаолиятини ҳуқуқий жиҳатлардан мувофиқлаштириш авж олди.

Маълумки, сиёсий пратияларнинг сайловларда ва давлатни бошқаришдаги иштироки тўғрисидаги илк қонуний ҳужжатлар Германияда 1878 йилдаги социалистларга қарши махсус қонундан бошлаб қабул қилина бошлаган. АҚШнинг баъзи штатларида эса XIX асрнинг охири XX асрнинг бошларида сиёсий партияларнинг сайловларда қатнашувини белгилайдиган сайлов тўғрисидаги қонунлар қабул қилинди. АҚШ Конституциясида сиёсий партияларнинг мақомини белгиловчи қоида бўлмаса-да, лекин кўпгина штатларнинг конституцияларида сиёсий партиялар тўғрисида қоидалар мустаҳкамланган ва деярли барча штатларнинг сайлов тўғрисидаги қонунларида сиёсий партияларнинг фаолияти ҳуқуқий жиҳатлардан мустаҳкамланган.

Шунингдек, XX асрнинг ўрталарига келиб Ғарбий Европа давлатларининг аксарият қисмида уларнинг конституцияларидан сиёсий партияларга доир алоҳида ҳуқуқий мақомлар ўрин олди. Шунингдек, бир қатор мамлакатларда партиялар фаолиятининг маълум бир томонига доир махсус меъёрий ҳужжатлар қабул қилинди. Шу билан бирга мазкур ривожланган мамлакатларда партиялар сиёсий мафкуралар асосида, яъни консерватизм, либерализм, социал-демократия, христиан демократия каби сиёсий мафкуралар ва оқимлар хос қарашларга эга бўлган фуқаролар томонидан ҳам тузила бошланди.

Шу билан бирга аксарият партиялар ўзларида социал-демократик, либерал ва консерватив унсурларнинг ўзига хос синтези сифатида ҳам расмийлаша бошлади. Сиёсатшуносларнинг кўрсатишича, кўпчилик Европа давлатлари сиёсий ҳаётида ижтимоий сиёсий кучлар ўртасидаги аниқ ва кўзга ташланарли фарқлар тобора йўқолиб бормоқда.

XX асрнинг иккинчи ярмида жаҳондаги деярли барча давлатларнинг сайлов тўғрисидаги қонунларига сиёсий партияларнинг сайлов жараёнида қатнашиш ҳуқуқи тўғрисида моддалар киритилган. Масалан АҚШнинг деярли барча штатларининг сайлов тўғрисидаги қонунларида сиёсий партияларнинг ташкил этилиши, рўйхатдан ўтказилиш тартиблари, ички тузилиши ва ҳуқуқий мақоми аниқ кўрсатилганлиги билан ажралиб туради.

Сиёсий партияларни рўйхатга олишда барча давлатлар учун умумийлик характерини касб этган қоидалар ҳам бор. Жумладан, партияларнинг демократик қадриятлар ва тамойиллар асосларида ташкил этилиши учун деярли барча давлатларда уларнинг сафига миллатидан, ирқидан, ижтимоий келиб чиқишидан қатъий назар ҳар бир кишининг қабул қилиниши ҳамда партия фаолиятига тааллуқли масалаларни партия аъзоларининг кўпчилиги қатнашган мажлисларда ҳал этилиши, партиянинг молиявий таъминлаш манбаларининг ошкоралиги, партия бошқарув тизими ва партия ҳужжатларини доимий равишда халққа эълон қилиб борилиши конституция ёки қонунлар билан мустаҳкамланади. Шунингдек, амалдаги сиёсий тузумни зўрлик билан ўзгартиришни мақсад қилиб қўювчи партияларнинг фаолиятлари ҳам деярли барча давлатларда тақиқланган.

Ўзбекистонда ҳам мустақиллик йилларида сиёсий партия тузиш ва уларни руйхатга олиш жаҳон тажрибалари ва демократик тамойиллар асосида шаклланди. Сиёсий партияларнинг дастурлари Ўзбекистон Республикаси ва Қорақалпоғистон Республикаси Адлия вазирликлари томонидан рўйхатга олинади. Сиёсий партияларнинг дастурлари рўйхатга олинган кундан бошлаб улар ўз фаолиятларини амалга оширишни бошлайдилар. «Ўзбекистон Республикасида жамоат бирлашмалари тўғрисида»ги қонуннинг 3-моддаси ҳамда Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 57-моддасида белгиланганидек, «Конституциявий тузумни зўрлик билан ўзгартиришни мақсад қилиб қўювчи, республиканинг суверенитети, яхлитлиги ва хавфсизлигига, фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқ ва эркинликларига қарши чиқувчи, урушни, ижтимоий, миллий, ирқий ва диний адоватни тарғиб қилувчи, халқнинг соғлиги ва маънавиятига тажовуз қилувчи, шунингдек, ҳарбийлаштирилган бирлашмаларнинг, миллий ва диний руҳдаги сиёсий партияларнинг ҳамда жамоат бирлашмаларининг тузилиши ва фаолияти тақиқланади». Бундан ташқари, маҳфий жамиятлар ва уюшмалар тузиш ҳам Асосий Қонунимизга биноан тақиқланади.

Ўзбекистон Республикасида ҳам сиёсий партиялар ва жамоат бирлашмалари ўз фаолиятларини Ўзбекистон Конституцияси, «Ўзбекистон Республикасида жамоат бирлашмалари тўғрисида»ги (1991 йил февраль), «Сиёсий партиялар тўғрисида»ги (1996 йил декабрь) Қонунлари ва бошқа ҳуқуқий ҳужжатлар асосида амалга оширмоқда. Жамоат бирлашмалари ва сиёсий партиялар тузишдан кўзланадиган асосий мақсадлар давлатнинг ижтимоий-маданий, сиёсий, иқтисодий ва фуқаровий ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш ва рўёбга чиқаришга қаратилган бўлиб, фуқароларнинг давлатни бошқаришда иштирок этишларини янада кенгроқ таъминлашга қаратилгандир.

Ўктам РАЗЗОҚОВ.

Тошкентдаги Халқаро Вестминстер университетида Конрад Аденауэр жамғармаси, АҚШ Миллий демократик институти (NDI), ҒМДР МК ва бошқа сиёсий партиялар ҳамкорлигида "Демократик шароитда ҳокимиятнинг бўлиниши, сиёсий партиялар ва парламентнинг роли" мавзуида икки кунлик семинар ўтказилди.

-Сўз эркинлиги жамиятда муҳим аҳамият касб этади,- деди АҚШ Миллий демократик институтининг Ўзбекистон бўйича вакили Ричард Глоб "Туркистон-пресс" мухбирига. – Институтимиз АҚШ департаменти томонидан ажратилган грант асосида очилди. Мазкур институтнинг Ўзбекистонда очилиши икки давлат ўртасидаги

ДЕМОКРАТИЯНИ ЎРГАНАМИЗ

дўстлик ришталарини янада мустаҳкамлайди.Унинг асосий мақсади, тажриба алмашиш, тренинг ва семинарлар ўтказиш, Ўзбекистонда амалга оширилаётган демократик жараёнларга кўмаклашишдан иборат.

Тадбирда Конрад Аденауэр жамғармасининг Марказий Осиё мамлакатлари бўйича минтақавий раҳбари доктор Томас Кунце, АҚШ Миллий демократик институтининг Ўзбекистон бўйича вакили Ричард Глоб, таниқли сиёсатшунослар грант ҳамда таниқли журналистлар, сиёсий партияларнинг етакчилари иштирок этишди.

Семинар иштирокчилари гуруҳларга бўлинган ҳолда "Демократик шароитда ҳокимиятнинг бўлиниши, сиёсий партиялар ва парламентнинг роли", "Ёшлар ва демократия", "Иқтисодий ислоҳотлар: кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш", "Фуқароларнинг ўз-ўзини бошқариш органлари фаолиятидаги иштироки", "Америка Конгрессининг иши ва вазифалари тўғрисида", "Сўз эркинлиги –демократиянинг асосий негизи" "Партияларнинг сиёсий фаолиятида сайловолди кураши пайтида матбуот ва жамоатчилик билан иш олиб бориш" ҳамда "Сиёсий партиялар вакилларининг матбуот анжумани" мавзусидаги баҳс-мунозара ҳамда машғулотлар ўтказилди.

Шунингдек, сиёсий партиялар вакиллари ва ёшлар иштирокида "Ёшлар сиёсий партиялардан нима кутади?" мавзуида мунозара ўтказишди. Семинар иштирокчиларига сертификатлар топширилди.

Элга хизмат—олий ҳиммат

ҚЎЛИНГИЗ ДАРД КЎРМАСИН

-дейишмоқда Қибрай тумани нон комбинати маҳсулотларини татиб кўрганлар

Қибрай тумани Тошкент вилоятининг қишлоқ хўжалиги, саноати тараққий этган сўлим гўшаларидан бири. Сувлари зилол, ҳавоси танга даво. Шу туфайли ҳам бу ерда кўплаб шифо масканлари, дам олиш уйлари мавжуд. Ушбу масканларга республикамизнинг деярли ҳамма еридан одамлар ташриф буюришади. Бундай шароитда туман аҳолиси ва меҳмонларни зарур эҳтиёж моллари билан таъминлаш, уларга малакали хизмат кўрсатиш муҳим аҳамият касб этади.

Буни яхши англаган "Қибрайкоопсавдо" акциядорлик жамияти жамоаси аҳолини озиқ-овқат, нон маҳсулотлари, саноат моллари билан узлуксиз, бекаму кўст таъминлашга ҳаракат қилмоқда ва бунга эришмоқда.

—Мен,- дейди Сурхондарё вилоятининг Жарқўрғон туманидан келган фермер Эшболта Пардаев, — Қибрай туманида жойлашган сиҳатгоҳда дам олаяпман. Баъзан туман маркази ва баҳаво қишлоқларни кўришга чиқаман.Ана шунда дўконларни айланиб хурсанд бўлиб кетаман. Савдо шаҳобчаларида ҳамма нарса муҳайё. Сотувчиларнинг сертакаллуф, хушмуомалалигини айтмайсизми?! Айниқса, тумандаги нон комбинатида тайёрланаётган нонлар ва кондитер маҳсулотларининг таърифига гап йўқ.

Биз Қибрай нон комбинати маҳсулотлари кўпчиликка манзурлигини кўп одамлардан эшитдик. Халқимизда: "юз марта эшитгандан бир марта кўрган афзал",деган гап бор. Биз шунга амал қилиб комбинатга ташриф буюрдик.

Биринчи учратган кишимиз комбинат директори Рухсора Абдураҳмонова бўлди. Рухсорахон комбинатда ишни ҳисобчиликдан бошлаган. Мана ўн йилдирки, катта жамоага раҳбар. Унинг раҳбарлиги даврида комбинатда катта бунёдкорлик ишлари амалга оширилди. Цехлар тубдан реконструкция қилинди. Янги дастгоҳлар, ускуналар ўрнатилди. Натижада ишлаб чиқарилаётган нон ва кондитер маҳсулотларининг ҳажми ортиб, сифати яхшиланди. Шу сабабли бу ерда тайёрланаётган бўрсилдоқ нонлару ширин-шакар кондитер маҳсулотлари кўпчиликка манзур бўлмоқда Одамлар эса Рухсора Абдураҳмонова бошлиқ жамоа аҳлини "Қўлингиз дард кўрмасин",- дея олқишлашмоқда.

Аслида бу-соҳа ходимларининг аҳолига беминнат кўрсатаётган хизматлари шарофати туфайлидир.

Каримжон РИХСИЕВ.

Суратларда: "Қибрайкоопсавдо" хиссадорлик жамияти раисининг ўринбосари Лемара Алиева (ўнгдан чапга) фирмали дўкон сотувчиси Мавлуда Эгамбердиева ва Қибрай тумани нон комбинати директори Рухсора Абдураҳмоновалар маҳсулот сифатини кўздан кечиришмоқда; нон комбинати қандолат цехи бошлиғи Арина Аганян (ўртада) ишчи Гулчеҳра Якуббоева ва лаборатория бошлиғи Дилором Мадумаровалар иш пайтида.

Изланиш ва самара

ЖАМОАНГИЗГА ҚАНДАЙ РАҲБАР КЕРАК?

Жамиятнинг ижтимоий-иқтисодий ривожи даражаси одамларнинг жамиятда содир бўлаётган жараёнларга онгли муносабатда бўлишига, бундай муносабат орқали жамиятнинг ҳар бир аъзосини ҳам шахсий, ҳам ижтимоий нуқтаи назардан фаолликка ундай олишга боғлиқдир.

Бошқачасига айтганда, жамиятда содир бўлаётган жараёнларнинг самараси бошқарув, раҳбарликнинг қанчалик тўғри ташкил этилганлигига боғлиқ. Мадомики шундай экан, ҳар бир жамоа, ҳар бир ташкилот,ҳатто оиланинг ҳам ҳамкорлигининг келажакдаги муваффақияти ушбу жамоаларга қанчалик тўғри раҳбарлик қилинганлигига боғлиқ бўлади.Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов тўғри таъкилаганидек: "Кўпчиликка бошчилик қилиш, етакчи бўлиш-бу ғоят масъулиятли, оғир иш. Амалга оширилаётган ишлар-ислоҳотлар жараёни, маънавий-ахлоқий муҳитнинг соғломлиги албатта аввalамбор биринчи раҳбарга, унинг ақл идроки, виждони, билим ва маҳоратига боғлиқ».

Ҳақиқатдан ҳам раҳбарнинг қай даражада етук эканлиги, унинг корхона ва ходимлар мақсадини умум йўналишга йўллай олиш қобилиятига эгалиги жамоанинг иш самарадорлигини белгилаб берувчи асосий омиллардан биридир. Ҳатто ўтмишдаги аждодларимиз ҳам жамоа фаолиятини тўғри ташкил этишда раҳбар шахси ролини алоҳида таъкидлаб, раҳбар ўзига хос хусусиятларга эга бўлиши кераклигини кўрсатганлар. Юсуф Хос Ҳожиб раҳбар "диёнатли, феъл-атвори ёқимли, халққа наф келтирадиган, асли тоза, сўзни тингловчи, билимли, андишали бўлиши лозим", деб таъкидлар экан, у раҳбар одамларни ўзига эргаштира олиши учун алоҳида хусусиятларга эга бўлиш зарурлигига ҳам урғу беради.

Мавжуд илмий тадқиқотлар ва кузатишлар таҳлилидан шу нарса маълумки, раҳбар раҳбарлик жараёнига сарфлайдиган вақтининг қарийб 80 фоизни психологик муаммоларни ҳал этишга сарфлайди. Бу ҳол раҳбарлик жараёнида ижтимоий-психологик билимдонлик алоҳида муҳим ўрин эгаллашини кўрсатади. Шу нуқтаи-назардан раҳбар икки хил йўналишдаги психологик билимларни эгаллаган бўлиши лозим. Биринчидан, у бошқа одамларнинг психологик хусусиятларини билиши лозим. Иккинчидан, у ўзининг руҳий ҳолатини қандайлигини англай олиши ва уни зарур ҳолларда бошқара олиши, ўзининг энг кучли ва кучсиз ўзига хос хусусиятларини билиши, ҳақиқий даражада ўзининг жисмоний ва руҳий имкониятларини холисона ва мувофиқ тарзда баҳолай олиши керак. Шу сабабли ҳар бир раҳбар ўз фаолиятини самарали бўлиши учун руҳий ўзини-ўзи идора қилиш ва ўзини-ўзи назорат қилиш техникасини ўзлаштириб олиши шарт. Ўзига ишонч, ўзини-ўзи ҳурмат қилиш, ўзини-ўзи тўғри баҳолаши, ўзининг руҳий ҳолатини бошқара олиши ва уни назорат қила олиши одамни турмушда ва касбга оид қийин шароитларда ишончли ҳимоя қилади.

Бундай сифатларга олдиндан эга бўлган раҳбар кадрларни топиш мумкин эмас, бунга раҳбарлик фаолияти билан бевосита шуғулланиш ва мутахассисларни махсус ўқитиш орқали эришиш мумкин. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академиясида замон талаблари асосида раҳбар кадрларни ўқитишнинг ташкил этилганлиги бўлғуси раҳбар ходимларга халқ хўжалигининг барча соҳаларда муваффақиятли равишда иш олиб боришлари учун асос яратиб бериш билан бир қаторда бўлғуси раҳбарларда яна битта муҳим хусусият-бошқарувга илмий ёндошиш имконини шакллантирмоқда. Академиямиз тингловчилари олиб бораётган илмий изланишлар натижаларидан олинаётган илмий хулосалар шундай фикр юритишимизга асос бўлаяпти.

Одилбек ЭШЧАНОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академиясининг тингловчиси.

Тадбиркор сўз сўрайди

СОЙ-СОЙГА ОҚАДИ, АМАЛДОР КИМГА БОҚАДИ?

ёки бир рақобат доирасидаги қонунбузарликлар хусусида

Ҳуқуқий жамиятда тадбиркорлик фаолияти қонун билан кафолатланганлигини, ҳар бир фуқаро имкониятларидан келиб чиққан ҳолда корхона очиши, ўз маҳсулотини бозорга чиқариши мумкин. Ва, яна ишлаб чиқаришда ҳалол рақобат бўлиши ҳамда бу рақобат доирасида ҳуқуқ, манфаатлар бирдек инобатга олиниши зарур. Бироқ бугун бизнинг корхона очиб, тадбиркорлик билан шуғулланиш йўлидаги уринишларимиз жиддий тўсиқларга учрамоқдаки, бу ҳақда шикоят ёзиб ёрдам сўрашдан ўзга иложимиз қолмаяпти.

Гап шундаки, Сиёб тумани ҳокимининг қарори (2001 йил 25 январдаги 32-к сонли) билан савдо-ишлаб чиқариш фирмасини ташкил этган эдик. Корхона Низомида тамаки маҳсулотларини тайёрлаш, қайта ишлаб чиқариш ва сотиш ҳам кўзда тутилган. Шунга асосан Россия Федерациясидан тегишли асбоб-ускуналарни зарур божхона тўловларини тўлаган ҳолда республикамиз ҳудудига олиб келдик.

Фирмани очишдан олдин Адлия вазирлигидан мазкур фаолият тури ҳаракатдаги қонунларга зид эмаслиги ҳақида расмий тушунтиришлар олганмиз. Шундан сўнг 2001 йил 15 ноябрда республика давлат Солиқ қўмитасига мурожаат қилиб, 280 минг сўм пул кўчириш эвазига 400 минг дона акциз маркаси олиб маҳсулотни сотувга чиқара бошладик. Биз тайёрлаган "Прима" сигареталари арзон ва сифатли бўлганлиги боис тезда харидорини топди. Муҳими, 40 га яқин кишини иш билан таъминлаб уларга дуруст маош бериб турдик. Давлат бюджетига ҳам каттагина миқдорда солиқ тўлашга улгурдик.

Аммо ишимиз силлиқ кетаётган бир пайтда, аниқроғи 2002 йилнинг 13 июнида Сиёб тумани ҳокими ўзининг 332-к сонли янги қарори билан фирмамиз фаолиятини тўхтатиб қўйди. Бу қарордан норози бўлиб Самарқанд вилоят хўжалик судига даъво аризаси билан мурожаат қилдик. Суд даъвоимизни тўлиқ ўрганиб чиқиб, ўзининг 2002 йил 31 июлдаги ҳал қилув қарори билан Сиёб тумани ҳокимининг ноқонуний қарорини бекор қилди. Биринчи галдаёқ иш бизнинг фойдамизга ҳал этилган бўлса-да судбозликлар қайта-қайта давом этди. Ниҳоят Республика Олий Хўжалик судининг 2003 йил 4 февралдаги қарори билан Самарқанд вилоят хўжалик судининг фирмамизни ёқлаб чиқарган ҳал қилув қарори ўзгаришсиз қолдирилди. Демак, қайта фаолият юритиш учун ҳуқуқий асосимиз бор.

Биз суд ишни одилона ҳал қилишига ишонганимиз боис Республика Давлат Солиқ қўмитасига олдиндан мурожаат қилиб, 2002 йилнинг 30 июнида 485 минг сўмлик акциз маркага буюртма бериб қўйган эдик. Бироқ Солиқ қўмитасидаги масъул шахслар бизнинг буюртмамизга негадир эътибор бермай қўйишди. 2002 йилнинг 21 октябрида Солиқ қўмитасига такрор мурожаат қилганимиздан сўнг орадан икки ярим ой ўтгач, улар икки энлик жавоб билан талабимизни рад этишди. Эмишки, тамаки маҳсулотларини ишлаб чиқариш объектларини қуриш ва улардан фойдаланиш, шунингдек, тамаки баргини қайта ишлаш ва ферментациялаш бўйича фаолиятни фақат "ЎзБАТ" қўшма корхонаси 2004 йил ноябрь ойига қадар амалга оширармиш...

Давлат Солиқ қўмитаси раисининг ўринбосари Н.Солиев имзолаган бу жавоб хатини олиб очиғи ҳайрон бўлдик. Нега? Ахир қўлимизда вилоят хўжалик судининг бизни ёқлаб чиқарган ҳал қилув қарори ва Республика Олий Хўжалик судининг бу қарорни тасдиқлаб чиқарган, қонуний кучга кирган қарори бўлса-ю яна қонунсизликдан азият чексак? Аввалига Сиёб тумани ҳокимидан ҳуқуқимизни ҳимоя қилган бўлсак, энди "ЎзБАТ" қўшма корхонаси ва Республика Давлат Солиқ қўмитаси билан ҳам тортишишга тўғри келаяпти. Башарти "ЎзБАТ" қўшма корхонасининг манфаатларига мос келмайдиган ҳаракатлар содир этган эканмиз, нега бу масалани суд орқали ҳал этиш мумкин эмас. Қўшма корхона вакиллари нега судга даъво ариза киритмай ҳокимлик ва Солиқ қўмитаси орқали иш битирмоқчи бўлишаяпти? Қолаверса фирмамиз иш бошлаган дастлабки пайтда Солиқ қўмитаси раисининг ўринбосари айнан Солиевнинг рухсати билан 400 минг дона акциз маркаси олган эдик-ку! Энди буюртмамизга рад жавоби олинишини қандай изоҳлаш керак?

Масалага ойдинлик киритиш мақсадида Солиқ қўмитаси раисининг биринчи ўринбосари Э.Гадоев имзолаган яна бир жавоб хатининг қисқача матнини келтирмоқчимиз.

"... Самарқанд вилоят Хўжалик судининг 2002 йил 30 июлдаги қароридан норози бўлган Сиёб тумани ҳокимлиги ва манфаатдор "ЎзБАТ" қўшма корхонаси кассация тартибида шикоятни юқори инстанцияга келтиришлари мумкин. Кассация инстанциясининг қарорига асосан бу низоли масала ўз ечимини топади, деб ҳисоблаймиз".

Республика Олий Хўжалик судининг кассация судлов ҳайъати эса бизнинг қонуний ҳуқуқимизни тиклагандан сўнг ҳам Солиқ қўмитасидаги жаноблар ён беришни исташмаяпти. Гўё улар учун рақобат майдонида "ЎзБАТ" қўшма корхонасининг танҳо қолиши афзалдек.

Фирмамиз фаолияти тўхтатиб қўйилганидан буён ўтган бир йил мобайнида 840 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқара олмадик. Кўрилган зарар 238 миллион 200 минг сўмни ташкил этди. Давлат бюджетига эса 84 миллион 254 минг сўм солиқ келиб тушмади. Фирманинг 30 дан ортиқ ходими вақтинчалик ишсиз, маошсиз қолди. Етказилган зарарни бизга ким тўлайди?

Шу ўринда эътиборингизни яна бир масалага қаратмоқчимиз. Ўзбекистон Республикасининг "Тадбиркорлик фаолияти эркинликларининг кафолатлари тўғрисида"ги қонунида мулкчилик ва хўжалик юритиш шаклларидан қатъий назар ҳар бир тадбиркорлик субъекти хом ашё, товарлар ва хизмат кўрсатиш бозорини эгаллашда бирдек ҳуқуққа эга эканлиги, бу борада давлат бошқарув органлари, жойлардаги маҳаллий ҳокимият идоралари ва уларнинг мансабдор шахслари томонидан бирор-бир чеклашларга йўл қўйилмаслиги таъкидланган.

Қонунга асосан "ЎзБАТ" қўшма корхонасига ҳам бозорда махсус шароит, алоҳида имтиёзлар яратилмаган. Шундай экан, нега уларга рухсат берилган фаолият билан бизнинг ҳам шуғулланишимизни таъқиқламоқчи бўлишаяпти? Ахир биз улардан нусха кўчираётганимиз, технологиясига аралашаётганимиз йўқ-ку. Фирмамиз ўз маҳсулотининг тамғасига "Прима" сигаретаси ишлаб чиқариш учун мутлоқ ҳуқуқ берадиган гувоҳномага эгамиз-ку. Демак, биз ҳалол рақобатни, тенг ҳуқуқларни истаймиз. Қонун биз томонда. Бироқ қонун билан ҳисоблашишни истамаётган солиқ тизимидаги мансабдорларнинг хатти-ҳаракатларига ким баҳо беради? Рақобат соясидаги қонунбузарликлар тадбиркорликнинг ҳуқуқий асосларига нисбатан ишончсизликни келтириб чиқармайдими?

Абдурасул РАУФОВ,
Сиёб туманидаги "Прима" савдо-ишлаб чиқариш фирмаси таъсисчиси.

ҚОНУН УСТУВОРЛИГИ ТАМОЙИЛЛАРИ САРИ

Америка юристлар ассоциясининг Марказий Европа ва Евроосиёда ҳуқуқий ташаббус лойиҳаси томонидан Ўзбекистон учун янги суд ислоҳотлар индекси тайёрланди

ABA/CEELI нима ўзи? У қандай мақсадларга хизмат қилади? ABA/CEELI Америка юристлар ассоциясининг жамиятга хизмат қилиш бўйича лойиҳасидир. Марказий Европа ва Евроосиёда ҳуқуқий ислоҳотларни ўтказишни қўллаб-қувватлаш орқали қонун устуворлигини ўрнатишга кўмаклашади. ABA/CEELI Ўзбекистонда ўзбекистонлик судьялар, ҳуқуқий соҳа ходимлари ва юридик ўқув муассасалар билан қатор лойиҳалар доирасида жиноят кодекслари ва юридик таълимни ислоҳ этишни олдинга силжитиш, шунингдек, суд ҳокимиятининг эркинлигини мустаҳкамлаш ва инсон ҳуқуқларига риоя этилишини таъминлаш бўйича ҳамкорлик қилади.

Яқинда Тошкентда Америка юристлар ассоцияси Марказий Европа ва Евроосиёда Ҳуқуқий ташаббуси лойиҳаси (ABA/CEELI) Ўзбекистон учун янги суд ислоҳотлари индексини (СИИ) эълон қилди. Суд ислоҳотлари (СИИ)– бу демократия барпо этилаётган мамлакатларда суд ислоҳотларини амалга оширишда аҳамият касб этадиган асосий тизимга хос омилларни баҳолаш механизмидир. СИИ-бу судьялар, юристлар, журналистлар, бошқарувчилар ва бошқа мазкур мамлакатнинг ҳуқуқ соҳасида фаолият юритадиган мутахассисларнинг фикрлари мажмуидир. СИИ CEELIнинг ёки Америка юристлар ассоциясининг Ўзбекистондаги суд ислоҳотлари тўғрисидаги шарҳи ёки фикри эмас.

Ўзбекистон бўйича Суд ислоҳотлари индекси Ўзбекистондаги суд ҳокимиятининг ҳозирги ҳолатини ва унинг мустақиллиги даражасини акс эттиради. Мамлакатнинг демократик тараққиёт сари ва қонун устуворлиги тамойиллари сари олдинга силжиши давомида Суд ислоҳотлари индексидан бошланғич бир мезон сифатида фойдаланилади, у билан Ўзбекистондаги суд тизимининг истиқболдаги мустақиллик даражаси қиёсланади.

Ўзбекистон бўйича Суд ислоҳотлари индекси мазкур пост-совет мамлакати суд ислоҳотларининг дастлабки босқичида турганини кўрсатади.Ўзбекистонда судьяларни ўқитиш ва уларнинг қонунларни билишини таъминлашнинг нисбатан кучли воситалари фаолият юритади, бироқ судьялар ҳали-ҳануз Президент девони ва давлат прокуратурасининг сезиларли таъсири остида турибдилар. Судларда ишлар камдан-кам ҳолларда давлат манфаатларидан ташқари ҳал этилади, коррупция ҳали-ҳануз жиддий муаммо ҳисобланади, суд тизимлари ходимлари меҳнатининг етарли тақдирланмаслиги, лавозимда бўлиш муддатининг барқарор эмаслиги ва лавозимига тайинланиши, интизомий жазо чораларини қўллаш ва судларни лавозимдан бўшатиш жараёнларининг ошкора эмаслиги эса тизимни ислоҳ этишда ҳали катта имкониятлар мавжудлигини кўрсатади.

"Самарали ва мустақил суд ҳокимияти демократияни барпо этаётган мамлакатларда ўтиш даври мобайнида қонун ҳокимиятини таъминлашнинг муҳим унсури ҳисобланади,-деди CEELIнинг Ўзбекистондаги Директори Ричард Патон,- СИИ мамлакатдаги суд ҳокимиятининг масъулиятлилик ва мустақиллик даражасига баҳо беради. Баҳолаш эътироф этилган, адолатли ва аниқ халқаро мезонлар асосида амалга оширилади. CEELI томонидан тайёрланган Ўзбекистон бўйича Суд ислоҳотлари индекси Марказий Осиёнинг пост-совет мамлакатларида суд ислоҳотлари ҳолатини таҳлил этувчи дастлабки тадқиқотдир.

Ўзбекистон суд тизимининг таҳлилидан бошланган ва суд тизимининг тузилиши ва аҳволини қамраб олган Суд ислоҳотлари индекси мамлакат суд тизимига таъсир ўтказувчи омилларни; жумладан Сифат; Таълим ва турли-туманлик; Суд Ҳокимияти; Молиявий Ресурслар; тизим Кафолатлари; Масъулиятлилик ва Ошкоралик; ҳамда Самарали омилларини танқидий баҳолайди.

Осойишталик посбонлари

«ЙЎЛИНГИЗ БЕХАТАР БЎЛСИН!»

— дейишади Қуйичирчиқ тумани ички ишлар бўлими йўл ҳаракати хавфсизлиги бўлинмаси ходимлари —

Кўча тасодифларга тўла. Бироқ бундай холларни жиловлаш, яна ҳам ойдинлаштирган бўлсак йўлда содир бўлиши мумкин бўлган ҳар хил кўнгилсизликларнинг олдини олиш, йўл-транспорт ҳодисаларига йўл қўймаслик йўл ҳаракати хавфсизлиги хизмати ходимларидан катта масъулият талаб этади. Тошкент вилояти Қуйичирчиқ тумани ИИБ ЙХХ бўлинмаси бошлиғи, милиция майори Маҳмуджон Ўринбоев мана 22 йилдирки шу қутлуғ мақсад йўлида ситқидилдан хизмат қилиб келмоқда. 7 йилдан буён эса ўзига етти нафар ходимни бирлаштирган мазкур бўлинмани бошқараяпти. Касбига бўлган садоқати ва фидойилиги унга катта обрў келтирди. Бўлинма ишларини бугунги кун талаблари даражасида ташкил этиб соҳа мутасаддиларининг эътиборига мушарраф бўлди.

☼ ☼

-Ишимиз доимо сергакликни, изланиш ва интилишни тақозо этади,-дейди Маҳмуджон Ўринбоев.-Шунинг учун ҳам тиним билмай йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш билан боғлиқ ишларнинг сифатини оширишга, таъсирни кучайтиришга ҳаракат қиламиз. Ахир «Фалокат оёқ остида», деб бежиз айтилмаган. Турли сабабларга кўра айрим ҳайдовчиларнинг бепарволиклари оқибатида ҳамон автоҳалокатлар содир бўлиб турибди. Бунинг асосий сабаби кўпчиликнинг йўл ҳаракати хавфсизлиги қоидаларини яхши билмасликлари, уларга амал қилмасликлари ёки ички ишлар бўлимимиз ходимларининг танбеҳларидан ўзларига тўғри хулоса чиқариб олмаётганликлари туфайлидир. Бунга мисоллар кам эмас. Дўстобод шаҳрининг Файзулла Хўжаев кўчасида ана шундай бахтсиз ҳодиса содир бўлди. Шу кўчадаги 22-уйда яшовчи Жуман Ибрагимов давлат белгисидаги 11 М 2826 рақамли «Москвич-412» русумли автомашинасини бошқараётганлигига қарамай кўчада улфатлари билан роса «отамлашди» лекин шундай пайтда бу куннинг фалокат билан тугашини хаёлига ҳам келтирмади. У ғирт маст аҳволда машинасини бошқариб бораётиб кўчада кетаётган 69 ёшли Авал Нурматовни уриб юборди. Яна ачинарлиси жабрдийдани анча жойга судраб кетгани бўлди. Ҳайдовчи воқеа жойидан дарров ғойиб бўлиб, ўзининг бу жиноятини яна оғирлаштирди.

Маҳалла кўйда меҳр-оқибат, инсоф-диёнат, андиша бор. Бир маҳалла, бир кўчада яшаб маҳалладошига нисбатан ушбу жиноятни ва оқибатсизликни содир этган шахсни қандай айбламай бўлади. Ҳайф унга инсон деган ном. Жабрланувчини ўзи зудлик билан касалхонага олиб борганида эҳтимол соғайиб кетармиди?! Қўни-қўшниларнинг ёрдами билан жабрдийда шифохонага жўнатилди. Аммо қариянинг аҳволи тобора оғирлашиб борарди, шифохонага етмай ҳаёт билан видолашди.

Туманимиз ички ишлар бўлими ва бўлинмамиз ходимларининг тезкор қидирув-суриштирувлари натижасида жиноятчи қўлга олиниб, жазога тортилди. Шундай: кўнгилхушлик охир-оқибат кўнгилсизлик билан тугайди...

Маҳмуджон Ўринбоев бошлиқ мазкур бўлинма ходимлари йўлларда ҳаракатланиш хавфсизлигини таъминлаш билан биргаликда тумандаги барча мактаблар қатори ташкилот ва муассасаларда бўлишиб бу соҳада кенг тушунтириш ишларини ҳам олиб боришмоқда. Хизмат постида эса ҳайдовчиларнинг тегишли ҳужжатларини назоратдан ўтказиб бўлишгач, «Йўлингиз бехатар бўлсин», дея алқамоқдалар.

Рустам ДОСТОН,
«Адолат» мухбири.

Суратларда: 1. ЙХХ бўлинмаси бошлиғи, милиция майори Маҳмуджон Ўринбоев ЙПХ инспектори, милиция старшинаси Раҳим Мухторов билан ҳайдовчининг ҳужжатларини кўздан кечирмоқда. 2.Туман ИИБ ХООБ профилактика нозири милиция катта лейтенанти Жаҳонгир Абдуллаев ва Тошкент вилояти ИИБ ЙХХБ ЙПХ 3-отряди инспектори, милиция старшинаси Мамарўзи Давронов тумандаги Отажонов ЙПХ масканида хизмат вазифаларини ситқидилдан адо этишмоқда.

НОМИНГ ЎЧСИН, УРУШ!

Публицистика

I

Уруш ҳақида гапириш кўнглимга сиғмайди. Урушдан сўз очилган даврга яқин боргим келмайди. Уруш манзаралари тасвирланган китобларни ўқиёлмайман. Инсон қони тўкиладиган, инсон инсонга ўқ узадиган, инсон инсонга пичоқ ўқталадиган кинолардан ҳазар қиламан. Сабаби битта: урушни ёмон кўраман. Урушдан нафратланаман. Урушқоқдан жирканаман. Чунки уруш қон тўкади, ўт қўяди, ўлдиради, вайрон қилади. Инсонни инсондан айиради. Қанотини қайиради. Майиб-мажруҳ қилади. Бутун бир миллат, бутун бир халқ бошига битмас-туганмас кулфатлар ёғдиради. Мусибатлар солади. Ерни заҳарлайди. Ерни қуритади. Урушқоқ инсоннинг ўзи-чи, ўзи? Ўзи ҳам қурийди. Ўзи ҳам ер билан баробар бўлади. Ерга киради. Инсоннинг кўзини бойлик эмас, бир ҳовуч тупроқ тўйдиришини фақат ўшанда англайди у, ўшанда.

Ёдингиздами, Эрон шоҳи Кир урушқоқ, босқинчи, қонхўр эди. У массагетлар давлати тепасида турган гўзал, оқила, мард ва жасур аёл, вафодор хотин, меҳрибон она – Тўмарисга ошиқ бўлиб қолади. Унга эришмоқ ниятида эрини ўлдиради. Ҳийла билан ўғлини асир этади. Ўлимига сабабчи бўлади. Сўнг Тўмарисга элчи юборади. Элчи билан бирга қимматбаҳо совға-салом юборади. Совға-салом билан бирга мактуб йўллайди. Тўмарис доно аёл эди. Кўзи тўқ эди. Шу боис совға-саломга назар солмайди. Қўлига ҳам олмай, мактубни ўқийди: «Тўмарис, мен сенинг бекарор ошиғингман. Эрим бўлишга рози бўлсанг, бутун молу-дунёим сеникидир. Бошимга кўтариб юргайман сени ...» Тўмарис ғазаб билан мактубни йиртиб-йиртиб ташлайди. Элчини келтирган совға-саломи билан бирга ҳайдаб юборади. Орсиз шоҳни қарғайди. Лаънатлайди. Кир эса мақсадидан қайтмайди. Дунё –дунё молу-давлат ваъда қилиб, элчи устига элчи юбораверади. Тўмарис айёр шоҳнинг ваъдаларига учмайди. Учишни хоҳламайди ҳам. Аксинча, нафрат ва ғазаби янада кучаяди. «Сенга мен эмас, менинг подшолигим керак» дейди бармоқларини мушт қилиб. «Олиб бўлибсан» дейди шивирлаб. «Мол-дунёинг ўзингга сийлов, қонхўр», дейди жаҳл билан. Ниятига етолмаган Кир сон-саноқсиз лашкар йиғиб урушга тайёрлана бошлайди.

Қон тўкилишини, қанчадан-қанча одам ўлишини истамаган Тўмарис унга мактуб йўллаб, ғаразли мақсадидан, қабиҳ ниятидан қайтишга даъват этади. «Мен аёл кишига бош эгадиган шоҳлардан эмасман», дейди Кир хандон отиб куларкан. Кўзлари қонга тўлади. «Массагетларнинг кулини кўкка совуриб, Тўмарисни тиз чўктирмасам отимни бошқа қўяман» дейди Кир. Қилич яланғочлаб, жангга дея от суради. Бир ҳамла билан Тўмарисни енгаман деб ўйлайди. Янглишади. Тўмарис ундан-да кучлироқ ваҳима билан майдонга чиқади. Қонга-қон, жонга-жон дейди. Ўртада қирғинбарот жанг бўлади.

Тўмариснинг оташли нигоҳи ғанимнинг кўзларини ёндиради. Онанинг нидоли ҳайқириғи душманни ақлдан оздиради. Унинг ҳам подшо, ҳам она, ҳам аёл бўлиб, жанг қилиши массагетларнинг кучига-куч қўшади. Кирнинг лашкарлари тутдай тўкилади. Инсон танасидан боши учганда еру-осмон ларзага келади. Еру-кўк алвон рангга бўялади, инсон қони ариқ бўлиб оқади. Мисли кўрилмаган бу жангда енгилган Кир қочмоқчи бўлади. Қочолмайди. Улгуролмайди. Ер тишлайди. Тўмарис унинг бошини танасидан жудо қилдириб, қон билан тўлдирилган мешга ташлаттиради:

«Умринг бўйи қон ичиб, тўймадинг. Аммо қонхўрлигингни қўймадинг. Мана, энди тўйгунингча ич!» дейди.

Урушни хоҳлаган, урушни бошлаган Кир ер билан яксон бўлди. Оллоҳ унга йўл бермади. Қўллаб-қувватламади. Мададкор бўлмади. Тўмариснинг қарғиши урди уни. Онанинг, аёлнинг қарғиши урди уни. Ер ҳам, осмон ҳам нафратланди ундан.

Урушни истамаган, қон тўкилишини хоҳламаган Тўмарис бу даҳшатли жангда ғолиб бўлди. Оллоҳ унга мададкор бўлди. Қудратли куч берди. Душман қаҳридан, ҳийла-ю, макридан асради. Унинг найза-ю, қиличидан сақлади. «Ҳар кимнинг ниятига яраша» деганлари шу бўлса керак-да.

II

Мен бундан-да даҳшатлироқ урушнинг азоб-уқубатларини кўрган, неча бор ўлиб, неча бор тирилган ва умрининг охирига қадар бир парча қўрғошинни кўксида олиб юрган инсон фарзандиман. Миллионлаб одамнинг бошини еган иккинчи жаҳон уруши инсониятни ақл бовар қилмас мусибатларга гирифтор қилганлиги кимга сир? Ўша уруш миллион-миллион бегуноҳ кишиларнинг ёстиғини қуритганини ким билмайди? Тиш-тирноғигача қуролланган фашистлар айни тонгда ўзга мамлакатга бостириб кириб, ниятига етолдими? Йўқ! Ўша сокин, оппоқ тонгда ширин тушлар кўриб ухлаётган миллион-миллион алпқомат йигитларни, гўзал келинчаклару лобар қизларни, беғубор болажонларни кул қила олдими? Йўқ! Жаннатмакон юртимизни, муқаддас заминимизни, унинг Оллоҳ суйган халқини қип-қизил қонга ғарқ қила олдими? Йўқ! Йўқ!! Йўқ!!!

Тўғри, уруш чўзилди. Унинг жабрини чекмаган хонадон қолмади. Унинг чидаб бўлмас азобларидан йиғламаган кўз, оғримаган дил бўлмади. Шаҳарлар ёнди. Вайрон бўлди. Қишлоқлар ёнди. Гуриллаб-гуриллаб, тутуни осмонга ўрлаб-ўрлаб ёнди. Ўрнида кул қолди. Кул ичра гул қолди. Куйиб кул бўлган гулга термулиб, минглар, миллионлар тул қолди. Бундан-да қўрқинчли фожеани бошидан ўтказган Белоррусиянинг ўрмон ичидаги Хатинь қишлоғига ўрнатилган ёдгорликлар пойида туриб, ана шулар хаёлимдан кечди, кўз ўнгимдан ўтди. Ўша тунги мудҳиш воқеанинг шоҳиди бўлган болакайсоч-соқоли оппоқ чол бўлган. Озғингина, мункиллаган чол. У билан оҳиста-оҳиста юриб қишлоқ жойлашган ерга бордик. Чол катта йўлдан уч-тўрт қадам ичкарига кириб тўхтади. Қудуққа тикилди. Кўзларига ёш келди. Лаблари титради. Қўллари қалтиради.

– Мана шу ерда эди бизнинг уйимиз, – деди тутила-тутила, – фашистлар ота-онам, ака-укаларимни бир уйга қамаб, ёқиб юборганларида мен қишлоқ пастида эдим. Бутун қишлоқни шундай куйга солишди. Одамларнинг қий-чуви, фарёди оламни бузиб юборгудек бўлди. Оловга олов қўшилиб, осмонга чирмашар, алангаси ўрмон ичида ҳам сезилиб турарди. Мен гоҳ қоқилиб, гоҳ йиқилиб, ўрмон ичида чопиб борардим. Қўрқувдан телбага ўхшаб қолгандим. Чопиб-чопиб бир чуқурга йиқилиб тушдим. Чиқишга ҳарчанд уринмай, барибир чиқолмадим. Овоз чиқаришга юрагим дов бермади. Кафтим билан оғзимни беркитганча ўксиб-ўксиб йиғладим. Кейин нима бўлганлигини билмайман. Ўзимга келиб, кўзимни очсам, аскарлар даврасида ётибман. Улар бошимни силаб, овқатлантиришди. Ширин чой беришди. Кейин биргалашиб бу ерга келдик...

Чол бошқа гапиролмади. Кўз ўнгида жигарбандларию, уйи ёниб, кул бўлган одам яна нима ҳам дерди; мана урушнинг мингдан, балки миллиондан бир лавҳаси. Хўш, бундай ёвузлик, бундай разиллик кимга керак эди? Нимага керак эди? Бу фожеага қўл урган фашистларнинг шохлари чиқдими? Йўқ, албатта. Бировга чоҳ қазисанг ўзинг йиқиласан, деганларидек, уларнинг ўзлари ҳам ана шундай жазога маҳкум этилдилар.

Аммо, «Бир кун жанжал бўлган уйда қирқ кун файзу-барака бўлмас» деганларидек, беш йиллик урушнинг жароҳатлари ҳали-ҳанўз битгани йўқ. Эллик саккиз йилдирки, инсоният урушни лаънатлайди. Эллик саккиз йилдирки, кимдир онасини, кимдир отасини яна кимлардир ака-ука, опа-сингиллари-ю, фарзандларини излайди. Эллик саккиз йилдирки, миллионлаб одамлар гул кўтариб, қабристонга борадилар. Эллик саккиз йилдирки, замин бағрида яшириниб қолган қуроллар гоҳ у ерда гоҳ бу ерда, портлаб, машъум урушни ёдга солиб туради. Отам раҳматлик кечага қадар аччиқ бир дарду-аламли кўз ёшлар билан урушни қарғадилар. Кўкракларига санчилиб-санчилиб турган қўрғошин парчасини ушлаб-ушлаб, урушни лаънатладилар. Жароҳатларнинг жойини кафтлари билан силаб-силаб, урушдан нафратландилар. Еру-кўкдан ўққа тутилган, портлатилган юз-юзлаб шаҳарлару қанчадан-қанча мамлакатларни фашист газандаларидан тозалаб, Берлинга мардона кириб борган отамдан (охиратлари обод бўлсин) кечагача кўз кўриб, қулоқ эшитмаган ҳикоялар тингладим. Вужуд-вужудимни ўртаб, юрак-бағримни эзган бу ҳикоялар ниҳоясига етмади. Улар ҳали кўп эди. Бири-биридан қўрқинчли, даҳшатли эди. Уларни эшитган сари урушга бўлган қаҳру-ғазабим янада ортар, нафратим ловуллаб ёнарди. Қаранг-а, Гитлер деган ярамас фашист бутун дунёга ҳукмрон бўламан деб, тиш-тирноғини ҳам қурол қилиб, беш йил оёғи етган жойга қирғин солди. Беш йил-а! Айтишга осон. Бу йиллар қанчадан-қанча одамларнинг ёстиғини қуритди. Қанчадан-қанча жойларни хонавайрон қилди. Бундай хоинлик, худбинлик, адолатсизлигу зўравонлик ҳеч шубҳасизки, Оллоҳнинг ҳам қаҳрини келтирди. Шу боис ҳам Гитлер Оллоҳнинг ғазабига йўлиқди. Оллоҳнинг мадади билан ўзбегу-рус, украину-белорус, қозоғу-тожик, хуллас, барча миллат ва элат баҳодирлари бир бўлиб, уни ер тишлатдилар. Дунёга ҳукмрон бўламан деган фашист ўз инида дўзахни кўрди. Қилмиш-қидирмиш деганлари шу-да, ахир!

III

Кўриб турибсиз, эшитиб турибсиз. Ҳар замон – ҳар замонда дунёнинг гоҳ у, гоҳ бу бўлагида ер силкиниб, бинолар, йўллар бузилаяпти. Одамлар ўлаяпти. Майиб-мажруҳ бўлаяпти. Бу уруш эмасми? Ёнғинлар бўлиб, тошқинлар бўлиб, яна одамларнинг шўри қурияпти. Қанчадан-қанча жойлар куйиб, кул бўлаяпти. Одамлар қирилиб, бегуноҳ болалар қурбон бўлаяпти. Бу уруш эмасми? Самолётлар, поездлар, кемалар, автомобиллар ҳалокати содир бўлиб турибди. Яна одамлар ҳалок бўлаяпти. Болалар, аёллар бевақт ҳаётдан кўз юммоқдалар. Бу уруш эмасми? Биз эса буларни табиий офат деймиз. Бахтсиз ҳодиса деймиз. Кўрганда, эшитганда, ўқиганда ич-ичимиздан ачиниб кетамиз. Афсусланамиз. Худонинг ўзи асрасин деймиз. Шу билан тамом. Ҳаммаси унутилади. Ҳаммаси ёдимиздан кўтарилади. Нега шундай? Ёки булар кичкина фожеалармиi? Кичкина урушлармиi? Кичкина бахтсизликлармиi? Йўқ! Агар шундай деб ўйласак, янглишамиз, хато қиламиз. Бундай фожеалар бепарволик ва лоқайдликка эмас, хушёрликка ундамайдими? Бир-биримизга эътиборли, меҳрибон, қадр-қимматли бўлишга даъват этмайдими? Аҳил бўлишга, бирлашишга чақирмайдими. Бир-биримиздан дўстона ёрдамимизни аямасликка, бир-биримизни қўллаб-қувватлашга ўргатмайдими? Ёки жангари фильмларни кўравериб дийдамиз қотиб бораяптими? Ўзимиз-ку, ўзимиз, фарзандларимиз-чи? «Уйда ўтирса бўлди» учун уларга телевизордан берилаётган ўлдир-ўлдир фильмларни томоша қилишга рухсат бериб қўйиб, нималарга эришмоқчимиз? Болаларимизни нималарга ўргатмоқчимиз? Урушдан нафратланишгами ёки урушни ўрганишгами? Мушдеккина боланинг «Сеними, шошмай тур!» мультфильмини кўрмай, замонавий қирғинбарот уруш киносини мириқиб томоша қилишига нима дейсиз?! Агар инсоннинг ҳар бир нарсага қизиқиши унинг болалигидан бошланишини ҳисобга оладиган бўлсак, бу ҳақда биз катталар дўппини олиб қўйиб, жиддий бош қотиришимиз керак эмасми?! Турли-туман табиий офатлару бахтсиз ҳодисалар туфайли ҳар йили миллионлаб одам жон таслим қилиб турганда, миллионлаб одам бошпанасиз қолиб турганда, дунё халқларига уруш кераками дунё халқларига уруш керакми? Ҳаётда бир бор яшайдиган ҳазрати инсон қачон қатъий қарорга келади, қачон? Наҳотки, ҳар бир одамнинг бу дунёдан ошини ошаб, ёшини яшаб ўтиши учун уруш керак бўлса? Урушлар керак бўлса?! Ҳар бир халқнинг, ҳар бир миллат ва элатнинг бахтиёр яшамоғи учун, бахтли бўлмоғи учун уруш керакми? Урушлар керакми?! Бор овозим билан ҳайқириб-ҳайқириб айтаман: йўқ, йўқ, йўқ!!!

IV

Кексаларимиз ҳар гал фотиҳага қўл очганларида: «Худойим юртимизни, халқимизни ёмон кўзлардан, туҳмат-офатлардан, бало-қазолардан асрасин. Яхшиларга узоқ умр, бахту-саодат, тахту-омад, ёмонларга иймону инсоф берсин» дейдилар. Яратганга шукроналар айтиб, омин дейдилар.

Раҳматлик отам ушбу дуога қўшимча қилиб: «Илоҳим уруш бўлмасин. Урушнинг оти ўчсин, отгинаси ўчсин» дердилар. Дастурхон атрофида ўтирганлар ҳам бу сўзларни дона-дона қилиб такрорлар эдилар. Бу дуо менга ҳам сингиб қолган. Ҳар гал фотиҳа ўқилганда раҳматлик отажонимни хотирлаб, «Отгинанг ўчсин уруш, отгинанг ўчсин, отгинанг!..» дейман.

Нуриддин ОЧИЛОВ.

● Биласизми?

МОЛ-МУЛКНИ ИШОНЧЛИ БОШҚАРИШ ШАРТНОМАСИ

Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасига мувофиқ бир тараф (бошқарувнинг муассиси) иккинчи тарафга (ишончли бошқарувчига) мол- мулкни муайян муддатга ишончли бошқарувга топширади, иккинчи тараф эса ушбу мол-мулкни бошқарувнинг муассиси ёки у кўрсатган шахс (фойда олувчи) манфаатларини кўзлаб бошқариш мажбуриятини олади. Мол-мулкни ишончли бошқаришга топшириш бу мол-мулкка мулк ҳуқуқининг ишончли бошқарувчига ўтишига олиб келмайди. Ишончли бошқарувчи мол-мулкни ишончли бошқарар экан, ишончли бошқариш шартномасига мувофиқ ушбу мол-мулкка нисбатан фойда олувчининг манфаатларини кўзлаган ҳолда ҳар қандай юридик ва амалий ҳаракатларни қилишга ҳақли. Қонунда ёки шартномада мол-мулкни ишончли бошқариш бўйича айрим ҳаракатларга нисбатан чекловлар назарда тутилиши мумкин.

Мол-мулкни ишончли бошқариш қуйидаги асослардан вужудга келади:

1. Муассис билан ишончли бошқарувчи ўртасида тузиладиган мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси;

2. Васиятнинг ижрочиси (ишончли бошқарувчи) тайинланган васиятнома;

3. Суд қарори;

4. Васийлик ва ҳомийлик органининг васийликка олинган шахснинг мол-мулки устидан васийлик белгилаш тўғрисидаги қарори; шунингдек қонунда назарда тутилган бошқа юридик фактлар.

Агар бу муҳим шартлардан бирортаси шартномада акс этмаган бўлса, шартнома ҳақиқий эмас деб ҳисобланади.

Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси муайян муддатга тузилади. Бундай чекланган муддат белгиланишининг ижобий томони шундаки, бунда бошқарув муассисларининг мулкий манфаатлари кафолатланади. Бундан ташқари ишончли бошқарувчининг ҳам манфаати кўриқланган бўлади.

Фуқаролик кодексининг 853-моддасининг 3-қисмига биноан ишончли бошқариш шартномаси 5 йилгача бўлган муддатга тузилади. Агар шартноманинг амал қилиш муддати тугаган бўлиб, тарафларнинг лоақал биттаси шартномани бекор қилиш тўғрисида иккинчи тарафга маълум қилмаса, шартнома яна шунча муддатга ва худди шу шартлар асосида узайтирилган ҳисобланади.

Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси ёзма шаклда тузилади. Шу билан бирга кўчмас мол-мулкни бошқа шахсга бериш ҳақидаги шартнома учун назарда тутилган шаклда ва тартибда тузилади ҳамда давлат рўйхатидан ўтказилади Ушбу тартибга риоя қилмаслик унинг ҳақиқий эмаслигига олиб келади.

Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасининг ёзма шакли ҳам икки хил кўринишда-яъни оддий ёзма ва нотариал тасдиқланган шаклда бўлади.

Ўзбекистон Республикаси фуқаролик ҳуқуқида мол-мулкни ишончли бошқариш институти янги шаклланиб келаётган институтлардан бўлиб ҳисобланади, унинг янада ривожланиши фуқароларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини янада кўпроқ кафолатланганлигини ва муҳофаза қилинишини билдиради. Шу билан бирга институт эндиликда ривожланаётган бўлса ҳам, у ёки бу кўринишда бу муносабатлар илгаридан мавжуд бўлган.

Аммо ушбу ҳолатларда мол-мулкни ишончли бошқариш мол-мулк эгасининг хоҳиш-иродаси асосида эмас, балки мажбурий тартибда тайинланади. Бундай ҳолатлар амалдаги қонунларда ҳам мол-мулкни ишончли бошқаришнинг турлари сифатида сақланиб қолган бўлиб, у ерда "ишончли бошқариш" атамаси том маънода ишлатилади.

Мол-мулкни ишончли бошқаришнинг аҳамияти, хусусияти ва ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солиниши юзасидан қуйидаги фикрларни билдириш мумкин:

Мол-мулкни ишончли бошқариш бозор муносабатларининг республика иқтисодиёти асосида сифатида белгиланганидан сўнг, фуқаролик-ҳуқуқий шартномалари тизимига кириб келган янги ҳуқуқий муносабат бўлиб ҳисобланади. Зеро, 1963 йилги ЎзССРнинг Гражданлик кодексида мол-мулкни ишончли бошқариш эркин фуқаролик-ҳуқуқий характерда эмас эди. Мол-мулкни бошқаришга оид мажбуриятлар эса давлатнинг маъмурий актлари асосида хўжалик юритиш ёки оператив бошқариш ҳуқуқи асосида амалга оширилар эди. Чунки ўша пайтда кўзлаб мол-мулкни эксплуатация қилиши ва даромад олиши тушуниладди.

Жамила СОТВОЛДИЕВА,
Тошкент Давлат юридик институти 2-курс талабаси.

Янги асарлар

ЖАЗО

(Қисса)

(Давоми. Боши ўтган сонда)

Ҳар ҳолда Шарифа шундай деб ўйлайди.

Мирфайзни йўқлаб борган Шарифа анча тўлишиб қолган. Нопармон плаш ёқаси остидан оппоқ шарфни битта тугиб қўйган.Қирмиз гилосдай лаб бўёғи суриб олганини ҳисобга олмаса бир кўринишда оддий аёл.

-Тўйиб кетдим, шу дунёдан Мирфайз ака,- деди қисқа салом-аликдан сўнг маъюсланиб. Бу пайт Шарифани умуман танимайдиган киши унинг ёқимли овози, ердан нигоҳини узмай гапиришини кўриб "бунча иболи бу аёл", деб ўйлаши тайин эди.

-Нега, нима бўлди Шарифахон,- деди айёрликда тулки-ю илонни доғда қолдирадиган Мирфайз айнан унга жавобан мулойимлашиб.

-Яна ўша эски гап. Айтувдимку.., эрим ҳақида... Ҳеч тинчлик бермайди, бермайди. Ота-онаси, ака-укаларига айтдим бўлмаяпти.

-Нима қил дейсиз, жоним,—Мирфайз ундан нажот сўраб келган аёлнинг кўнгил хоҳишини жуда тез пайқаб олди. Шунинг учун ҳам уни кунда-кунора телефон қилиб безовта қилаётган бу аёлнинг зоҳири ботинининг бутунлай акси эканлигини биринчи учрашувдаёқ илғаганди.

Орадан бир ой ўтар-ўтмас Жаъфар кўп миқдорда гиёҳванд модда "героин" сотаётганда қўлга тушди. 9 йилга озодликдан маҳрум этилгач, Жаъфар Шарифа билан совуққина хайрлашди.

-Онамларникига келиб яшанг, - деди Жаъфар хибсхона машинасига минаётиб.

Қуръони Каримнинг Исро сурасида: "Зинони ёқламанглар, чунки у бузуқликдир, яъни, зино қилманглар, зинодан сақланинглар. Чунки, зино гуноҳ, ёмонлик келтирган ва Аллоҳнинг ғазабига дучор қилади. У шундай энг ёмон йўлдир" дейилади.Бироқ Шарифа Мирфайз бу гуноҳ йўлни ўзлари ихтиёр этишганини жуда яхши билишади.Хуфёна учрашувлардан кўнгиллари шод, тафаккур дунёси ғофилликка банди эди.

Шарифа ойи куни тўлмай тўлғоқ тутди. Қизчаси ўлик туғилди. Қайнонасининг ҳар қанча уринишларига қарамай ўғли Жавлон билан ҳайхотдек ҳовлида яшай бошлади. Бир томонда қўшнилари борлиги ҳам яхши бўлди. Онда-сонда у хоҳласа ҳамсоя қизлар келиб ётишади.

Мирфайз акаси бор бўлсин. Эри ҳеч ҳам ёдига тушмайди. "Эр бўлиб нима каромат кўрсатди. Орттиргани участкаю, машинами. Улфатчилик билан бўлиб, хотиним бор ҳам демасди. Қандай ҳам яхши кўрган эканман? Тўрт кунлик дунёда менинг ҳам яшашга ҳаққим борку, ахир! Тоғасининг ихтиёрига топширган ҳам ўзи. Дунё тургунча турсин Фазилат опа. Ҳайриятки Мирфайз акам билан таништирди. Мени хотинидан олдин кўради. Ўғлимга ўз боласидек гапиради. Тергайди, баҳоларини суриштиради. Жаъфарни иккинчи марта "ўтириши"га шу киши "ёрдам" қилди. Эвазига бир кеча "мезбон"лик қилдимда". Диванда ўзаро ётган Шарифанинг хаёлларини ташқаридаги тақир-туқур товуш бузди. Дарвоза очилди, эшагини судраганча кексайиб қолган отаси, унинг ортидан тўр сеткада дастурхон кўтарган онаси кириб келишди.

"Қариб қуйилмаганларей, буларни ким чақирибди. "Худо", деб уйда ўтиришса нима бўлар экана".

-Шарифа, хо Шарифа,-чол қизини чақирди.

-Уйда йўқми, дейман,-кампир аланглаб атрофга қаради.

Узун дарвозахонага очиладиган меҳмонхона эшигидан чиққан Шарифа ота-онаси билан истамайгина кўришди. Совуққина сўрашди. На дастурхон ёзди, на чой дамлади. Бир соатлар телевизордан кўзини узмай ўтирган Шарифани жиринглаган телефон ўриндан туришга мажбур қилди.

-Алло, а, ҳа, ўзим. Яхши. Нима ҳам қилардим сизни ўйлаб..Ёлғончи.. Қўйсангиз-чи. Мени қийнаманг. Қанақа янгилик. Йўқ.. йўқ, бу кеча... "те-лехранителлар" келишган,-Шарифа сирли суҳбат орасида завқланиб, яйраб кулди. Яна телефонлашамиз, деб чиройли хайрлашиб гўшакни ўрнига қўй-ди.-Дугонам,-деди чол-кампирнинг кўзига қарамай.- Ҳозир чой қўяман, оч қолгандирсизлар... Қариялар оғзига талқон солиб олгандек жим. Ҳар иккаласи ўз хаёлига асир. "Наҳотки, бузилибди. Жувонмарг кимга тортди, экан. Ҳамма гуноҳ эрида", Раҳим купкаритоз ер остидан қизига қаради. Қайнонасими ёки ўзимиз олиб кетсак бўларди. Ёмон йўлга кириши ҳеч гапмас. Ёшлигидан нарсага ўч! Муборак кампир ҳам ниманидир сезди шекилли чолига қараб-қараб қўйди. Гўшти пишмай қолган овқат сузилди. Сувига нон ботириб еб, дастурхонни йиғиштиргач чол- кампир "кетайлик" деб туришди. Қиз қаршилик кўрсатмади. "Икки-уч кунда бораман", деб уйқудан уйғонган Жавлонни ҳам чолнинг эшагига энгаштирди.

Баҳор тонги бирам ажойиб. Уйқунг келаверади. Мирфайз бу кечани Шарифа билан ўтказди. Пешойнасининг тўкилган сочларини яшириш учун ўстириб қўйган чакка сочлари тўзиб ётганини кўрган Шарифа шу вақтгача Мирфайзнинг бунақа хунуклигига эътибор бермаганини сезди. Аёл бир маромда пишиллаб ухлаётган хушторига қараб турарди."Ҳа, гўр. Кичик корхона очдим, деяпти. Балки, ишлари юришиб кетар... Бош ҳисобчи қилиб қўйса пичоғимиз мой устида бўлса ажабмас..."

-Ҳай ака, турсангиз-чи. Хотинингизни уйида ётибсизми, нима? Сайёра опам уйдан қувадилар-а. Соатга қаранг,-деди Шарифа халатининг белбоғини боғлаб.

-Вой, бу, энди нима қиламиз. Машинанинг калити ҳам ўзида қолибди, деди Мирфайз шимини кияркан, чўнтагини ковлаб.

-Панароқ жойга қўйганмисиз, ишқилиб. Яна ҳамсояларнинг кўзи тушиб гап сўз қилиб юришмасин.

-"Заправка"нинг қоровулига тайинлаганман. Қўрқманг, жоним. Хотинга ўзим жавоб бераман. Жондорга "денрождения" га бораман дегандим. Бизни хотин кутмайдиям. Ана шунақа кераксиз бўлиб қолганмиз... акаси,..-деди Мирфайз бачканалашиб.

-Ана, мен кутаманда, ҳеч ҳам ғам еманг, акажон,-деди Шарифа орқасини ўгириб туфлисини кияётган Мирфайзни кучиб.

-Бир нарсани ўйлаб турибман. Сизни янгангиз билан таништирсам. Опа-сингил бўлсангизлар, девдим. Борди-келди қилсангиз. Йиғлаб-сиқтасангиз бизни хотин кўнгилчан. Уйга кўчириб олиб боришдан ҳам қайтмайди. Жуда содда бечора. Мирфайз муносабатларини давом эттириш илинжида эди. Самимий, жуда тортинчоқ хотини ҳаммага ёқади. Бироқ Мирфайзга... Шарифани бош ҳисобчи қилиб олса, аста-аста режаларини амалга ошираверади... оғирнинг устидан, енгилнинг остидан ўтишга мослашган Мирфайз кичик босмахонани ҳам таниш-билишчилик қилиб ишга туширди.

Мана, орадан беш-олти йил сувдек ўтди. Мирфайзнинг ёрдами билан Жаъфар қандай қамалган бўлса шундай турмадан қайтди. Бу йилларда кичик корхонанинг ишлари юришиб кетди. Аввалига даромаддан улуш бериб турган Мирфайз кейинги пайтда Шарифанинг "улуши" дан тортадиган бўлди. Истаган вақтида Шарифа билан бўладиган бошлиқ ёрдамчи ҳисобчи олиб бутунлай айниди. Шарифа шахсни аниқлашда яшин тезлигида ҳаракат қиларди. Ғийбат бобида суяги йўқ. Бу гал ҳам янги ҳисобчи Зебинисонинг кимлигини танишлардан билиб олди-ю ичига ўт тушди. Бор-йўғи икки-уч ой эри билан яшаган келинчак экан. Аёллар "Бу тулкининг нимасига ошиқ бўлишар экан? Бир йилча илгари Мавлудасини зўрға йўқотдим. Шарифа босмахона компьютерига ишга кирган аёлни Мирфайз акасига рашқ қилиб не-не иғволарни ўйлаб топмади. Ўтирса ҳам, турса ҳам Мавлуда ҳақида ғийбат тўқиб ташлайверди. Охири нозик йўлини топди. "Бошлиқнинг хотини орқали "действует" қиламан". Хато қилмаган экан. Компьютерчи "ўз хоҳиши"га биноан ариза ёзиб ишдан кетди.

Шарифа бир ойдирки, оқсаб ишга қатнайди. Жавлоннинг иситмаси тушмай зиқ қилиб юборди. Эри уйдан чиқмайди. Эски танишлари келтирган "товар"ни пуллайди. Соғлиги йўқ. "Ўтириб" орттиргани суяк сили бўлди. Бу ҳам Шарифага ортиқча дахмаза.

-Пошшохон, кечқурун нима пиширай, деди Жаъфар зиналардан зўрға тушаётган хотинига.

-Ажал дори пиширинг,-деди аёл асабийлашиб.-Шу кечаси билан Жавлон ухламади. Докторга олиб боринг, отасизку, ахир. Дарвоза ёпилди. Аслида Жаъфар Жавлон унинг ўғли эканлигига ҳам шубҳаланарди. "Ўтирган" пайтида хотини ва тоғаси ўртасидаги муносабатлар ҳақида эшитди. Кейинчалик беш-олти ойда зарурат юзасидан уни сўроқлаб бораётган Шарифанинг турли баҳоналар билан уни ўзига яқинлаштирмаслигидан яхши биларди-ки, хотинини аллақачон қўлдан чиқарган. Бу ўртада онаси, опаларининг гапига кирмади. Нима бўлса ҳам бошпанаси, номига бўлсада, фарзанди борлигини ўйларди. Игнага "ўтирган"дан бери Шарифадан яширинча унинг қанча тиллоларини сотиб юборди...

* * *

Стулда ўтирган жойида тиззаларини уқалаётган Шарифа деразадан кулиб гаплашиб келаётган янги ходим билан Мирфайзга кўзи тушди. Ичини нимадир тирнаб жароҳат қилгандек ингради. Мирфайзнинг хотинидан ҳам ичида хафа бўлди. Номигагина ишлаб маош олгани бир томон. Эрига нисбатан бепарволиги дард устига чипқон. Келиб қолса, эри қизи тенги келинчакка илакишиб юрганини айтиб бир таъзирини берардим, менга хиёнат қилгани учун рўзғорини алғов-далғов қилмасам.

-Ассалом,-ўрнидан турмоқчи бўлди Шарифа. Тиззасидан пасти гўё қотиб қолган. Мирфайз зўрға саломлашгандек бўлди-ю кабинетига, аввал Зебинисони киритиб, сўнгра ўзи кириб эшикни ёпди. Шарифа юм-юм йиғлади. Лекин, нега йиғлаяпти? Оёқларининг жон олгудек оғриғигами, ёки кераксиз бўлиб қолганигами, билмасди.

Ўша куни Шарифани Мирфайз машинасида уйига келтириб қўйди. Орқа ўриндиқда қошларига ўсма қўйилган, ёшлик гўзаллиги чеҳрасида барқ уриб турган Зебинисо бахтдан сармаст, ўз хаёллари оғушида Шарифага парво ҳам қилмай мағрур ўтирарди.

-Бемалол, яхшилаб даволанинг,-деди Мирфайз деворга суяниб турган Шарифага бегоналардек. Ҳеч бўлмаса қўлидан ушлаб уйга киришига ҳам ёрдамлашмади. Гўё бу хонадон дарвозасини энди кўраётгандек... Мирфайз янги жазмани муҳаббатидан баҳраманд. Ярим тунда пайдо бўлиб, Шарифанинг тўшагида тонг оттирганларини бирров эсламайди, ҳам. Ҳозирча касаллик варақаси билан Шарифага пул тўлаяпти. Зебинисога бош ҳисобчилик учун буйруқ тайёрланди.

-Пулингизни олиб келдим, жоним,-деди Жаъфар оғзининг бурчидан сўлакларини оқизиб.

-Жавлонга дори олиш керак,-деди Шарифа "пулни бер" дегандек қўл чўзиб.

-Қанақа Жавлонга. Менга "дори" олиш керак, жонгинам. Менга, тушундингизми?-Ҳа, айтганча, ишхонангга "воҳ" битта бухгалтир олишибди,-Жаъфар бош бармоғини тиклаб кўрсатди...

Шарифа кўзларини юмди.Кейин эрининг пойма-пой гапларини эшитмаслик учун қулоқларини ҳам қўллари билан бекитиб олиб, йиғлашга тушди. Тўлиб-тўлиб, тўйиб-тўйиб йиғлади.

Ўғли Жавлоннинг анализларида сил касалининг белгилари борлиги аниқланди. Участка врачи келиб, даволатиш зарурлигини уқтирди.

-Камида олти ой, бир йил даволатса тузалиб кетади,-деди хайрлашиб кетаётганида врач. "Бу касални қаердан орттирди экан", ўйларди шифтга қараб ётган Шарифа. Қани, энди қайнона-қайноталари бир хабар олишса. Уларнинг келмай қўйганига ҳам беш йилча бўлди. Қайнукаси Жасур янгасининг бошлиғи билан "гапи" борлигини эшитиб келгач, оилавий катта жанжал бўлгандию, шу билан ойижони оёғини тортди. Шарифа зўрға туриб тумбочка устидан телефонни олди.

-Алло, Нилуфар. Бувижонинг уйдамилар,-деди ярим нолиш билан.

-Йўқлар, ашшалом. Анави, анави аммажонимникига кетдилар.

-Келсалар Жавлонларникига тез бораркансиз дегин, хўпми Нилужон,-овсинининг ширин қизалоғини эркалади Шарифа.

-Майли, айтаман. Шоғ бўлинг,-қизча хайрлашди. Шарифа гўшакни ўрнига қўйди. Хўрлиги келиб йиғлади. "Хатоларимни тузатишга, гуноҳларимни ювишга умрим етармикан? Жавлоним тузалиб кетармикан? Бевафо дунёда ўзимни бағишлаб, эримдан воз кечиб бўлсада уни дегандим. Менинг имзоларим билан миллионлаб пулларни ўзлаштирди. Ошиққа ишониб, ҳамма нарсадан мосуво бўлдим-ку мен нодон». Пушаймон тўла хаёлларини телефоннинг жиринглаши бўлиб юборди.

-Алло, лаббай. Ассалому алайкум. Вой Сайёра опа сизмисиз.

-Ҳа, Шарифахон яхшимисиз, синглим. Бироз тузалдингизми? Касаллигингизни шу кун эшитдим. Мирфайз акангизни ҳам касалхонага ётқиздик.

-Янгамулложон, раҳмат сўраганингиз учун. Анча тузукман. Акамулломга нима қилибди,-деди ўзининг дардини ҳам унутиб.

-Эҳ, Шарифахон, сўраманг. Кун кўрмаган одам ҳеч кун кўрмас экан. Бир ҳафтадирки, иситмада ёнадилар. Кўринмаган дўхтирлари қолмади, денг. Кеча анализ топширсалар ёмон чиқибди. Ғишт заводи олдидаги балнисага ётқизибди,-дедию аёлни пиқиллаб йиғлагани эшитилди.-Қаерда шамоллаб қолдилар, билмайман. Бугун келиб уйларни дорилади. Ишқилиб, бачаларимни бошига соғайиб кетсалар бўлгани. Келган дўхтир юқумлисидан экан деяпти,-Сайёра "уф", тортиб қўйди.

-Қисинманг, янгамулло, худо хоҳласа тузалиб кетадилар,-деди Шарифа. Гўшакни олган пайтида Сайёрага янги ходим билан эри "юриши" ҳақидаги гумонларини айтмоқчи бўлган эди. Эрининг, Жавлоннинг касаллиги ҳақида ҳам ҳеч нарса демади. Хайрлашиб, гўшакни ўрнига қўйди. Шарифа Оллоҳнинг адолатли тошу тарозиси олдида лол қолган эди. "Наҳотки, Жаъфарнинг турмадан орттирган касали Мирфайзни ҳам заҳарлаган бўлса? Сайёра тилга олган манзилда сил касалликлари шифохонаси жойлашганини Шарифа жуда яхши билади. Қулоғи остида Сайёранинг баланд, қўнғироқдек кулгиси жаранглагандек бўлди. "Ёмоннинг жазосини худо беради". Умматининг қўлидан ҳеч иш келмайди синглим. Ғийбатдан сақланинг", деган гапларини эслади. Чўғ устида ётгандек ёниб бораётган вужуди бир қултум муздек сувга зор. Ўз кайфу сафосида юрган Жаъфарга бу дунёнинг қизиғи қолмаган эди. У на уйда бемор ётган хотинини, на қайта жонлантириш бўлимидаги ўғлини ўйларди...

Э, воҳ! Шарифаю Мирфайз бисоти борлиғи, номису ҳаёсини бағишлаб топган- тутгани мана шу кўргулик бўлдида, энди. Уларни бир-бирига интизор этган, васли ишқ дардига мубтало этган муҳаббат эмас.Йўқ...йўқ асло, муҳаббат эмас, балки шаҳвоний нафс, ҳаёсиз кўнгил ихтиёри эди. Улар зино туфайли бир умр андуҳга маҳрам бўлиб қоладилар. Гиёҳвандликни бўйнига олган Жаъфарнинг ҳаёти маънисиз. Ҳаё соҳибаси, солиҳа Сайёра эса азият ўқига нишон бўлиб қолди.

Қуръони Каримнинг "Фурқон" сурасида шундай битик бор: "Унга оловдан шундай қўйлак кийгизаманки, агар қўйлак бир тоғнинг устига қўйилса, тоғ эрталабгача кулга айлангай. "Оллоҳ ҳар биримизни гуноҳи кабирадан ўзи асрасин!

Моҳира ШАКАРОВА.

Шундай яшар одатда одам

НАФОСАТГА ОШУФТА КЎНГИЛ

Кўктерак даҳасида Жўлмирзабий номини кексалар ҳамон эслашади. Унинг катта ер-сувли боғлари, қўра-қўра қўйлари бўлган. Умид нишони — тўнғич фарзанди Ҳайдарбий оғир қатағон йилларида диндорларга пешволик қилишда айбланиб, номи ўчирилган. Жўлмирзабийнинг бойлиги эса шўролар ихтиёрига ўтган. Оддий деҳқонга айланган бобоси бутун меҳрини набираси Ҳоликулга бахшида этди. Шундай қийинчиликларга қарамай, бобо табаррук ёшда — аср билан юзлашиб, бандаликни бажо келтиргандан кейин Ҳоликулга осон бўлмади. Етимликни бошдан кечирди. Уруш нималигини ҳис этди. Зеро, чиниқиб ўсган йигитча кўп ўтмай ўзининг зеҳни, фаросати, истеъдоди билан эътибор топа бошлади. Қўлига етуклик аттестатини олганида эса қайси касбни танлаш унинг учун муаммога айланмаган эди. Чунки у кўпроқ мўйқалам ўйнатишга, қалам тебратиб, ажиб тасвирларни шакллантиришга ошуфта эди. Шунинг учун ҳам Беньков номли республика рассомлар билим юртига ўқишга кирди. Йигитдаги машқнинг такомилини кўрган санъат арбоби Самиғ Абдуллаев унга мураббийлик қилишга аҳд қилди. Устоз кўрган шогирд эса ишончни оқлаш тараддудида бўлди. 1954 йили билим юртини муваффақиятли тугатган Ҳоликул Ҳайдаров Тошкент туманидаги Навоий номли 15-мактабда дарс бера бошлади.

У тиниб-тинчимади. Болаларга нафосатдан сабоқ бериш билан бирга ўзининг турли чизмаларини "Гулхан", "Ғунча" журналларига юбориб, ижодий ҳамкорликни йўлга қўйди. Журналларда эълон қилинган турли суръат ва расмлари эса рассомлардан Қутлуғ Башаров, Нури Галиев, Дамин Файзираҳмонов, Георгий Чегановлар назарига тушди. Ҳоликул бундай мўйқалам усталари билан яқин мулоқотда бўлди, дўстлашди.

— Йигитчани чиннига безаклар беришга ҳавас қўйганлиги менда ажиб таассурот қолдирган, — дейди устози, санъат арбоби Самиғ Абдуллаев.— Мен уни мой-бўёқ ёки сувбўёқларда йирик асарлар яратишга чорладим. Лекин унинг меҳрини чиннидаги нақшлардан ажратишнинг ҳеч иложи бўлмаган. Кейин билсам, бу шогирдим ўз йўлини танлаган экан.

Шундай бўлган. Ҳоликул айтган сўзидан, юрган йўлидан қайтмаслардан эканини намойиш эта олган. У 1968 йили Тошкент чинни заводига ишга келганида, корхонанинг довруғи ошган пайтлар эди. Тиришқоқ, киришимли, қизиқувчан Ҳоликул ҳам корхона довруғини янада оширишга ўз ҳиссасини қўшишига чоғланди. У катта-кичик соврин-кўзаларга ўзига хос ажиб нақшлар чизишни ўзлаштирдики, бундай буюмлар юртимиз аҳлини ҳайратга солди. У чизган чинни кўзаларда Индира Ганди, Сулаймон Демирэл, Алишер Навоий, Беруний, Улуғбек, Ғафур Ғулом каби буюк шахсларнинг сиймолари ўз ифодасини топди. Шу кунларда Ўзбекистон Республикаси тарихи музейида Ҳоликул Ҳайдаровнинг Президентимиз Ислом Каримовнинг меҳр билан ишланган портрети ифодаланган улуғвор чинни кўпчиликни ҳайратга солаётир.

Ўзбекистон халқ рассоми Ҳоликул ака Ҳайдаровнинг бир армони бор. У ҳам бўлса, Тошкент чинни заводининг нуфузини яна кўтаришни, маҳсулотларини жаҳон андозалари даражасига кўтариш йўлида қилинаётган саъй-ҳаракатлар ўз самарасини беришини жуда-жуда истайди. Унинг ниятлари мустажоб бўлишига биз ҳам тилакдошмиз.

Мирзо АНВАР.

—Асл тулпорларга кўркдир эгарим.

Янгибой ЖАМОЛОВ олган сурат.

ДЎСТЛИК УЧРАШУВЛАРИ

Наманган вилояти ва Қирғизистон Республикаси ўртасида ўзаро қўшничилик алоқалари тобора ривожланиб бормоқда. Яқинда Янгиқўрғон туманининг Навоий қишлоғида ўтказилган дўстлик учрашуви ҳам ўзбек ва қирғиз халқлари ўртасидаги азалий қардошлик алоқаларини янада теранлаштириш мақсадида ташкил этилаётган тадбирлардан бири бўлди.

— Миллатлараро дўстлик алоқаларини янада мустаҳкамлаб бориш миллий истиқлол ғоясининг асосий тамойилларидан биридир, – дейди вилоят Қирғиз миллий маданият маркази раиси М. Истамкулова «Туркистон-пресс» мухбирига. – Бу борада мамлакатимиз, жумладан, вилоятимизда ҳам кўпгина тадбирлар амалга оширилмоқда. Ҳар икки халқ вакиллари тинчлик, осойишталик шарофати ва рамзи бўлмиш тўкин дастурхон атрофида дийдорлашиб, мустақиллик йилларида қўлга киритилган ютуқлар, ўзаро дўстлик алоқаларининг истиқболлари ҳақида дилдан суҳбат қуришди. Ватан, тинчлик, дўстлик мавзусида мушоиралар бўлди.

Ушбу дўстлик учрашувлари Қирғизистоннинг Олабуқа тумани марказида давом этди. Унда ўзбек жамоатчилиги вакиллари қирғизистонлик дўстлари ҳузурида бўлиб, маънавий-маърифий тадбирларда қатнашдилар.

Китоб жавонингизга

МАШАҚҚАТЛИ МЕҲНАТ МАҲСУЛИ

Дамир Қурбонов узоқ йиллардан буён ҳуқуқ-тартибот, хусусан, прокуратура соҳасида самарали меҳнат қилиб келаётган ҳуқуқшунос. У мамлакатимизда қонун устуворлигини таъминлаш, адолат ва ҳақиқат йўлида хизмат қилиш билан бирга кўплаб газета ва журналларда ўзининг жиноят ва унинг келиб чиқиши, оқибати, жиноятчиликнинг олдини олиш ва унга қарши курашиш, азиз неъмат бўлмиш озодлик, унинг қадрига етиш, инсонга Аллоҳ томонидан берилган умрни хазон қилишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқлиги, жиноят содир этганларга жазо муқаррарлиги, инсон омили ва унинг қадр-қиммати каби ўқувчини мушоҳадага ундовчи қатор таҳлилий, долзарб мақолаларни мунтазам чоп этиб келаётир.

Ижод қаламини оммавий ахборот воситаларида чархлаган Дамир Қурбонов бугун улуғ ва қутлуғ бир ишга — терговда ўзи бевосита иштирок этган, жиноятчиларга суд ҳукми билан жазо берилган, узоқ йиллар йиғилган ҳужжатлар асосида, улардаги воқеа-ҳодисаларни бадиийлаштириб, исм - фамилияларини ўзгартириб, детектив жанрида китоб яратишга бел боғлади. Ва унинг «Арвоҳ таъқиби» сарлавҳали ушбу ҳикоялар тўплами юзага келди.

Китобдаги ҳикоялар, ҳаётдан олинган воқеа-ҳодисалар ўқувчини осойишталигимиз, хотиржамлигимизнинг қадрига етишга, ҳаром билан ҳалолни, гуноҳ билан савобни ажрата билишга, ичкиликбозлик, гиёҳвандлик, меҳнатсиз бойликка интилиш каби салбий кўринишларнинг оқибати нималарга олиб келиши, озодликнинг қадрига етиш кабиларни ўйлашга, мушоҳада қилишга ундайди.

Баъзи ҳикояларда бадиий жиҳатдан бўшлиқ сезилади. Лекин бу камчиликлар узрли, чунки муаллиф ҳали қалами ўткир ёзувчи эмас, ҳуқуқшуннослигини унутмаслигимиз керак.

Ҳамма вақт ҳам дастлабки қадамни қўйиш бироз қийин кечади. Табиий, Дамир Қурбоновнинг ушбу китоби- дастлабки қадами уни янада илҳомлантириб, янги-янги асарлар ёзишга, детектив жанрдаги китоблар қаторини тўлдиришга ундайди.

Имом НОРОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган юрист.

26 июнь — Бутунжаҳон гиёҳвандликка қарши кураш куни

ТУБСИЗ ЖАРЛИК

ёки гиёҳвандлик ва ичкиликбозликнинг оғир оқибатлари хусусида

Гиёҳвандлик балоси, "Оқ ажал" кулфатлари, "Аср вабоси" — бундай атамаларни бот-бот эшитиб, кўпбора ўқиб қоламиз. Ҳар гал эшитганимизда ёки ўқиганимизда этимиз жунжикиб, баъзида бир қалқиб тушамиз. Лекин шунга қарамай бу офатдан у билан машғул бўлаётганлар ўзларига тегишли хулоса чиқариб олмаётирлар. Ачинарлиси, бу ажал балосининг юртимизга ҳам кириб келаётганлиги ташвишланарли ҳолдир.

Гиёҳвандликка қарши кураш туманимизда ҳам яхши йўлга қўйилган. Туман прокуратурасининг жорий йилнинг биринчи ярмига мўлжалланган иш режаси билан танишсангиз бунга тўла амин бўласиз. Режага асосан гиёҳвандлик, ичкиликбозлик ва фоҳишабозлик билан боғлиқ жиноятларнинг олдини олиш, фош этиш, уларга қарши курашиш учун прокурор назорати янада кучайтирилган. Натижада биргина ўтган йилнинг ўзида туманда жами 28 нафар шахснинг гиёҳванд моддаларни истеъмол қилганлиги, 152 кишининг спиртли ичимликлар ичишга ружў қўйганлиги аниқланди.

Туман ҳокимияти қошида наркотик моддаларни назорат қилиш комиссияси ишлаб турибди. Унга кўра туман ИИБ прокуратура томонидан тақдим этилган йиллик режага асосан, аҳоли ўртасида таркибида наркотик моддаси бўлган ўсимликларни етиштиришнинг олдини олади. Яширинча жойларда ўсаётган бундай ўсимлик майдонларини йўқ қилиш, иштирокчи шахсларни аниқлаш ва жиноятни фош этиш, аҳоли, айниқса, ёшлар ўртасида гиёҳванд моддаларни истеъмол қилишнинг олдини олиш бўйича тезкор тадбирлар ўтказилмоқда.

Бундан ташқари Республика "Наркотик моддалар устидан назорат қилиш бўйича давлат комиссияси"нинг кўрсатмаси ва Ички ишлар вазирлигининг тегишли буйруғи асосида туманда ҳар йили 1 майдан 31 июнгача биринчи босқич, 1 сентябрдан 31 октябрга қадар иккинчи босқичда кенг қамровли "Қорадори — 2003" мавсумий тадбири ўтказилиб келинади. Ўз-ўзидан равшанки, тадбирнинг асосий мақсади туман ҳудуди орқали олиб ўтиладиган гиёҳванд моддаларнинг йўлини тўсиш, таркибида шундай моддаси мавжуд бўлган ўсимликларни экиб етиштирилиши, сотилиши ва тарқалишининг олдини олишдан иборатдир.

Ушбу тадбирни ўтказиш учун тумандаги барча ҳуқуқ тартибот идораларининг ходимларига топшириқлар берилган. Шунингдек, аҳоли билан биргаликда ҳокимлик, соғлиқни сақлаш, жамоа хўжаликлари ва агросаноат тизими вакиллари, кенг жамоатчилик, маҳаллий бошқарув идоралари жалб этилган. Тузилган тадбирлар режасига мувофиқ ҳар бир идора хизматчисининг қиладиган ишлари белгилаб берилди.

Албатта бундай тезкор чоралар кўрилишининг сабаби бор: игна орқали гиёҳванд моддаларни қабул қилувчи шахслар 2001 йилда 15 нафарни ташкил этган бўлса, ўтган йили 18 нафарга етди. 2001 йилда 14 нафар шахс гиёҳванд моддаларни ноқонуний равишда тайёрлаш ва сотиш билан шуғулланган бўлса, бу ҳолатнинг ўтган йили 2 баробарга кўпайганлиги қайд этилиб, 30 нафар шахс ушланди. Жиноятчилардан йил давомида жами 3733,4 грамм марихуана, 17,8 грамм опиум, 1662,44 грамм героин гиёҳвандлик моддалари далилий ашё сифатида тегишли тартибда суд ҳукми чиққанидан сўнг йўқ қилинди.

Гуруч курмаксиз бўлмаганидек, камчиликлар ҳам йўқ эмас. Масалан, туман ИИБ ҳуқуқбузарликни олдини олиш бўлинмаси, айниқса, Ўртаовул қўрғони профилактика инспекторлари томонидан олиб борилаётган ишлар талаб даражасида эмас. Аниқланишича, соғлиқни сақлаш бўлимининг наркология шифокори ҳисобида гиёҳванд моддаларни игна орқали истеъмол қилувчи шахслар сифатида рўйхатда турганлар билан олиб борилган профилактик огоҳлантириш ишлари номига ўтказилган. Бу эса ИИБнинг ичкиликбозликка қарши кураш ва жиноятчиликни олдини олиш бўлинмаси, соғлиқни сақлаш бўлими билан ҳамкорликда олиб борган ишлари талаб даражасида эмаслигидан далолат беради. Қолаверса, бу ҳол Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги билан Соғлиқни сақлаш вазирлигининг 1994 йилнинг 27 декабридаги қўшма буйруғи талаблари бажарилмаётганлигини ҳам ифодалайди. Шу боисдан ҳам аниқланган ҳолатлар бўйича туман ИИБ бошлиғи ва туман марказий шифохонаси бош шифокори номига тақдимномалар киритилди.

Албатта, бу йўлда ҳушёр ва тезкор бўлинмаса, гиёҳвандлик балоси халқимиз бошига қатор ташвишларни ёғдириши мумкин. Ахир, маълумотларга кўра, бундай мудҳиш муҳитни вужудга келтираётган наркоманияга қарши курашиш учун дунёда кунига миллионлаб АҚШ доллари миқдорида маблағ сарф бўлаётир. Гиёҳвандлик — тубсиз жарлик. Унинг оқибатлари боис инсоният мисли кўрилмаган даражада маънавий, ижтимоий-сиёсий ва албатта иқтисодий зарар кўрмоқда.

Ер юзида ҳар куни минглаб одамлар шу офат туфайли азоб билан ҳаётдан кўз юммоқда. Туғилаётган гўдакларнинг эса ўртача 10 фоизи гиёҳвандлик оқибатида ногирон, майиб-мажруҳ ҳолда дунёга келмоқда. Шундай экан, ушбу рақамлар барчани огоҳ этиши, босаётган ҳар бир қадамини ўйлаб босишга ундаши лозим бўлади.

Одилжон МАТХОЛИҚОВ,
Тошкент вилояти,
Зангиота тумани прокурори,
адлия катта маслаҳатчиси.

Қилмиш қидирмиш

БАРБОД БЎЛГАН "ОПЕРАЦИЯ"

Фарҳодга кўпчилик ҳавас қиларди. Чунки у Тошкентдаги иқтисодиёт университетининг халқаро бизнес факультетида 3-курсда таҳсил олаётганди.

"Қозонга яқин юрсанг қораси, ёмонга яқин юрсанг балоси юқади", деб бежиз айтилмаган экан. Асли самарқандлик Ҳусан Каримов билан танишди-ю хаёли қочди. Ўзи ўқиётган институтнинг магистратурасида таҳсил олаётган бу йигит билан енгилроқ пул топиш йўлини кўзлади. Ҳусан Каримов савдо-сотиқ ишлари билан ҳам шуғулланиб турарди.

Ҳозирги олибсотарлар бировни шапкасини бировга кийдиришга устаси фаранг. Ҳусан ҳам товар олиб келиш учун Фарҳоддан бир ярим миллион сўм пул қарз сўради. Фарҳоднинг ўзида бунақа катта пул йўқ эди. Ҳамюрти Қаҳрамон Холмирзаевнинг банкда ишлаши ва унда пул бўлиши, сўраса бериб туриши мумкинлигини ўйлаб, Ҳусан Каримовни уникига бошлаб борди. Бир ҳафтада қайтариш шарти билан Ҳусан ундан бир ярим миллион сўм қарз олди-ю, аммо қайтариш муддати келса ҳам қорасини кўрсатабермади. Фарҳод Ҳусан Каримовни топиб, ҳамқишлоғи Қаҳрамон Холмирзаев ҳузурига бошлаб борди. Ўшанда қарз ҳисобига Ҳусан Каримов қалбаки долларни ўтказмоқчи бўлди. Аммо Қаҳрамон Холмирзаев доллар нархи арзонлигидан шубҳаланиб, "сўмда берганман, сўмда қайтарасан", деб қатъий туриб олди.

Дарҳақиқат, Ҳусан Каримовдаги 1700 АҚШ доллари қалбаки эди. Буни сезган Фарҳод долларни бир бало қилиб сотиш учун олиб қолди. Пулнинг сохтаси сохта-да, сифати ҳам, қоғози ҳам бундайроқ. Фарҳод долларни чўнтагида олиб юрабергани учун ярмидан кўпи яроқсиз ҳолга келиб қолганди. У 1000 доллар қалбаки пулни ташлаб юборди. Қолган 700 долларини ўзи туғилиб ўсган Чортоқ туманига олиб кетди.

2003 йилнинг 1 январида Янгиқўрғон туманига иш билан бориб танишлари Сардор Нишонов ва Раҳим Жўрабоевларни учратиб қолди. Қалбаки доллар ҳидини сезган, мўмайроқ пул ишлаб олиш ниятида С.Нишонов ва Р.Жўрабоевлар пулни олиб қолишди. Бироқ С.Нишонов билан Р.Жўрабоев 600 АҚШ долларини 270 минг сўмга сотаётган пайтида қўлга олинди.

Яқинда жиноят ишлари бўйича Чортоқ тумани суди судьяси С.Воҳидова раислигида ушбу жиноят иши кўриб чиқилди. Судланувчи Фарҳод Ҳасанов Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 176- моддаси 2-қисми б, в бандлари бўйича айбли деб топилиб 6 йилга, Сардор Нишонов ва Раҳимжон Жўрабоевлар эса Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 176- моддаси 2-қисми б, в бандлари бўйича айбли деб топилиб 5 йил муддатга озодликдан маҳрум этилди.

Хуллас, қинғир ишнинг қийиғи чиқди. Қалбаки доллар сотиш "операцияси" барбод бўлди.

Ёқубжон ЖАМОЛОВ,
Чортоқ тумани прокурори,
адлия маслаҳатчиси.

Ажаб савдолар

ҚИНҒИР ИШНИНГ — ҚИЙИҒИ

ёки «Сайёт—Олия» хусусий фирмаси нега жаримага тортилди

Бухоро шаҳри Тўқимачилик туманида фаолият кўрсатаётган "Сайёт-Олия" хусусий фирмаси қурилиш-таъмирлаш ишлари билан шуғулланади. Ишлари чакки эмас. Доимо буюртмачи-мижозлар етарли. Аммо, ишлари олға силжиган сари негадир фирма раҳбари Олия Қамбарованинг тинчлиги йўқола борди.

— Кўз тегмасину буюртмачиларимиз сафи кенгайиб бораяпти. Даромадларимиз ҳам ортаётир. Бироқ, солиқлар ҳам ўз-ўзидан ўсадида..., — деб ўйлади у бир куни.

Сўнгги пайтларда эса шундай хаёллар унга тинчлик бермай қўйди. Ўйлай-ўйлай Олия солиқлар юкини камайтиришнинг "оммабоп" усулини танлади.

2002 йилда фирма томонидан Тўқимачилик тумани халқ таълими бўлими, Бухоро шаҳар халқ таълими бўлимига қарашли 35-, 21- ва 31-сонли умумтаълим мактаблари билан қурилиш-таъмирлаш ишларини бажариш учун шартномалар тузилди. Тўқимачилик тумани халқ таълими бўлимида 44600 минг сўмлик, Бухоро шаҳар халқ таълими бўлимида 35898 минг сўмлик, 31-мактабда 1 миллион сўмлик ва 35-сон умумтаълим мактабида 60,2 минг сўмлик қурилиш-таъмирлаш ишлари бажарилиб, бунинг учун буюртмачилар томонидан шунча миқдордаги пул фирманинг банкдаги ҳисоб рақамига ўтказилди.

Бироқ, фирма раҳбари туман Давлат солиқ инспекциясига бажарилган ишлар тўғрисида нотўғри ҳисобот тақдим этган. Фирма раҳбари О. Қамбарова 2002 йилда бажарилган қурилиш-таъмирлаш ишларидан тушган тушумларни ДСИга тақдим этилган ҳисоботда тўлиқ кўрсатмай, қасддан яширган. Натижада фирма томонидан 2002 йил учун майда тадбиркорлик субъектларининг ягона солиғи 5442,8 минг сўмга ҳамда нафақа жамғармасига 0,7 фоизли ажратма 402 минг сўмга кам ҳисобланиб, давлат бюджетига жами 5844,8 минг сўмлик зарар етказилган.

Фирма томонидан тақдим қилинган ҳисоботларда ялпи тушумдан олинадиган 10 ва 5 фоизли ягона солиқлар ва қўшилган қиймат солиғи ҳамда нафақа жамғармасига 0,7 фоизли жамғарма ва ишчи-хизматчиларнинг даромадларидан олинадиган солиқлар қасддан камайтирилганлиги натижасида бюджетга катта миқдорда зарар етказилган. Давлат солиқ инспекцияси томонидан фирмага нисбатан 9614,6 минг сўмлик молиявий жарима қўлланилиб, бугунги кунда фирманинг бюджет олдидаги мажбурияти 17986,2 минг сўмни ташкил қилмоқда. Кўриниб турибдики, фирма раҳбари "Қош қўяман деб, кўз чиқаргандек" бўлди. Шунингдек, "уддабурон" раҳбар О. Қамбарова устидан жиноий иш қўзғатилди.

Р. РАҲМАТОВ,
Бухоро вилоят прокуратураси ҳузуридаги Солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашиш бошқармаси бўлим бошлиғи.

Ҳ. САФАРОВ,
Тўқимачилик тумани Давлат солиқ инспекцияси бошлиғи ўринбосари.

ҚАҲ-ҚАҲА

-Эсингни еб қўйибсан! Денгизга дам олгани кетаётган одам қора қўйлакни нима қилади?

-Ҳамма вақт ҳамма нарсани ҳисобга олиб юрмоқ лозим. Эрим шўрлик ахир сузишни билмайди-ку!

***

Кекса эркак ёшгина жувонга жазманлик қилмоқда. Кечқурун у жувонга дейди:

-Шунча йиллар мобайнида сизсиз қандай яшаганимни тасаввур ҳам қилолмайман.

-Ҳаётингизнинг дастлабки эллик йилида мен ҳали дунёга келмаган эдим-да.

***

-Алло, жонгинам! Сенмисан? Менга тегасанми, йўқми?

-Сен буни жиддий айтяпсанми?

-Албатта.

-Бу масалани чуқур ўйлаб кўриш керак. Беш минутдан кейин қўнғироқ қил-чи...

***

Клиниканинг раҳбари бошловчи шифокорга гапиряпти:

-Нега хомушсиз? Сиз муолажа қилган биринчи бемор тузалиб чиқиб кетди.

-Унинг нима сабабдан тузалиб кетганини ҳеч тушуна олмаяпман, профессор.

***

-Менга қаранг, нега сиз китоб ўқимайсиз?

-Вақтим йўқ. Мен китоб ёзишим керак.

***

-Хотин бугунча телевизорни тўрга қўяйлик.

-Нега? Турган жойи яхши-ку?

-Тўғри-ю, аммо бугун хўжайин телевизорга чиқадиган эдилар.

***

Хўранда:-Бу қанақаси! Лағмонингиздан тугма чиқди-ку?

Ошпаз:-Э, раҳмат, ака! Мен уни кун бўйи излаб юрувдим.

***

Эр:-Доим пул, пул, пул! Ҳа, мундоқ ўзингга керакли нарса-ақл сўрасанг бўлмайдими?

Хотин:-Мен сизда бор нарсани сўраяпман.

***

Ажралишдан олдин хотин эрига қичқирди:

-Аблаҳ! Нобуд бўлган ёшлигимни қайтариб бер!

-Майли!-деб жавоб берди эри.-Олақол! Фақат ҳеч қачон сенинг қорангни кўрмасам бўлди!

***

Психиатр қабулида:

-Сизда «мен итман», деган фикр қачон пайдо бўлган?

-Кучукчалик вақтимда.

***

Бемор шифокордан сўрайди:

-Доктор, нега анализларим чатоқ?

-Анализлар учун қанча тўлагансиз?

-Ҳар бирига беш минг лирадан.

-Яхши анализлар икки баравар қимматроқ туради.

***

Академик шифокор ҳузурида:

-Доктор, уйқусизлик дардига чалиндим, шекилли. Сўнгги бешта илмий кенгаш вақтида жами бўлиб, атиги ўттиз минут ухлабман.

***

Талаба имтиҳон топшириб чиқяпти. Ўртоқлари сўрашди:

-Қалай, топширдингми?

-Топширдим, шекилли.

-Нимани сўради домла?

-Ким билади дейсан. У немисча сўради.

***

Профессор талабадан сўрайди:

-Қани айтинг-чи, «имтиҳон» нима дегани?

-Иккита ақлли одамнинг ўзаро суҳбати, домлажон.

-Улардан бири аҳмоқ бўлса-чи?

-Унда иккинчиси стипендиясиз қолади, домлажон.

ҲАР ТЎҒРИДА

КЛИЧКО ЛЬЮИС БИЛАН КИНОДА УЧРАШМОҚДА

Ҳозир жаҳон бокс ишқибозлари машҳур бокс юлдузлари бўлмиш Украиналик Виталий Кличко ва Англиялик Леннокс Льюис ўртасида бўлиб ўтадиган учрашувни сабрсизлик билан кутмоқдалар.

Виталий Кличко эса ўз рақиби билан ҳозир деярли ҳар куни кино орқали учрашмоқда. Шу йўл билан у рақибининг кучли ва заиф томонларини аниқламоқда. Унинг мақсади Льюисни енгиш учун ўзига хос тактика ишлаб чиқишдир.

Машҳур боксчи Игорь Высоцкийнинг фикрига қараганда Виталий Кличко тўғри йўлдан бормоқда. Унинг айтишича, ҳозир Виталийга бас келадигани йўқ. Шу сабабли у албатта ғолиб чиқади. Аммо бу фикрнинг тўғри ё нотўғрилигини яқин орада бўладиган жанг кўрсатади.

ҲАМ АРЗОН, ҲАМ ҚУЛАЙ

Молдованинг Калараш шаҳридаги Делтопланчилар клуби аъзолари деҳқонларга яқиндан ёрдам беришмоқда.

Маълум бўлишича, делтопланчилар экинзорлар, боғлар ва токзорлардаги касаллик ва зараркунандаларга қарши кураш олиб боришда самарали восита экан. Ушбу учар техникаларни бошқариш осон, энг яхши томони ёнилғи талаб этилмайди. Шу сабабли ҳам бир гектар ерга ишлов беришга кетадиган сарф-харажат самолётда ишлов берилганига қараганда анча арзондир. Шу йўл билан Делтопланчилар ўз клублари ишини тараққий эттиришга маблағ топишга муваффақ бўлишмоқда.

ҚЎЛИНГДАН КЕЛМАСА ҲАҚИНИ ТЎЛА

Яқинда Сеул шаҳри суди бундан уч ой илгари уйланган йигитчани ўз вазифасини уддалай олмагани учун 42 минг АҚШ доллари тўлаши кераклиги ҳақида ҳукм чиқарди.

Гап шундаки, йигитча уйлангач никоҳ куниёқ у чарчаганлигини баҳона қилиб ўз вазифасини бажаришдан бош тортган. Аммо кейинчалик ҳам ҳар хил арзимас нарсаларни рўкач қилиб хотинига яқинлашмаган. Орадан уч ой ўтгач келин қаллиғининг эр бўлаолмаслигини англагач уни судга берган.

АРМАНИСТОНДА НАТО МАШҚЛАРИ

Ҳозир Арманистоннинг Америка Қўшма Штатларидан олаётган ёрдами киши бошига ҳисоблаганда Исроилдан кейин иккинчи ўринда туради.

Шу туфайли ҳам НАТО раҳбарияти кенг қамровли, кўпмиллатли ҳарбий машқларни ўтказиш учун Арманистонни бекорга танлагани йўқ. Айни кунларда давом этаётган "Биргаликдаги энг яхши ҳаракат—2003" деб номланган машқларда шартли душманга қарши биринчи марта Арманистон билан Туркия ҳамкорликда "курашадилар".

Муассис: Ўзбекистон «Адолат» СДП Сиёсий Кенгаши ва «Адолат» газетаси ижодий жамоаси.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Р. З. АҲМАДАЛИЕВ (Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи)
Т. О. ДАМИНОВ, А. Ғ. ҒУЛОММАҲМУДОВ, А. ЖЎРАБОЕВ, Р. Р. ҲАЙДАРОВ,
К.РИХСИЕВ (Бош муҳаррир ўринбосари), Б. ТОШЕВ, Р. М. АЗИМОВ,
Т. И. ЭРГАШЕВ, А. МАМАЖОНОВ, Ў.Ф. ЖЎРАЕВ, М. Б. РАҲМОНОВ,
Н. НУРМАТОВ, Д. Ғ. ТОШМУҲАМЕДОВА, З. Т. ТЎРАҚУЛОВ (ўз мухбир).

Мулоқот учун телефонлар:
Хатлар ва шикоятлар бўлими — 136-53-14.
Бухгалтерия — 136-55-64.
Факс: (8.371) 133-41-89.

МАНЗИЛИМИЗ: 700047, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат Матбуот қўмитасидан 140 рақам билан рўйхатдан ўтган. Буюртма Г— 450, Адади 2333 Ҳажми—2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2

«Шарқ» нашриёт - матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.

Саҳифаловчи — Бахтиёр ҚЎШОҚОВ | Навбатчи— Зафар КАЛОНОВ

Газета IBM компьютерида терилди.

Босишга топшириш вақти—20.00.

• Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин. • Реклама ва эълонлар ҳаққонийлиги учун буюртма берувчи масъулдир. • «Адолат»дан кўчириб босиш фақат таҳририят рухсати билан амалга оширилади. t Мазкур белги остида тижорат мақолалари чоп этилади. • Газетанинг сифатли босилишига босмахона масъул. • Қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва жавоб берилмайди.

Босишга топширилди 20.00.